

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra práva

Bakalářská práce

**Spolupráce Policie ČR a orgánů státní správy a územní
samosprávy v oblasti ochrany životního prostředí**

Autor práce: Jan Špaček

Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Viktor Jansa, CSc.

© 2011 ČZU v Praze

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra práva

Akademický rok 2009/2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jan Špaček

obor Provoz a ekonomika

Vedoucí katedry Vám ve smyslu Studijního a zkušebního řádu ČZU v Praze čl. 16 určuje tuto bakalářskou práci.

Název práce: **Spolupráce policie ČR a orgánu st. správy a územní samosprávy v oblasti ochrany ŽP**

Osnova bakalářské práce:

1. Úvod
2. Cíl práce a metodika
3. Platná právní úprava ochrany životního prostředí
4. Základní pojmy
5. Charakteristika složek PČR působících v oblasti odhalování a dokumentování kriminality proti životnímu prostředí
6. Charakteristika orgánu státní správy a územní samosprávy v oblasti odhalování a dokumentování protiprávního jednání na úseku životního prostředí
7. Charakteristika hlavních typů protiprávního jednání páchaného na životním prostředí
8. Oblast spolupráce policie ČR a orgánu státní správy a územní samosprávy na ochraně životního prostředí
9. Závěr
10. Seznam použitých zdrojů
11. Přílohy

Rozsah hlavní textové části: 30 - 40 stran

Doporučené zdroje:

- 1) Damohorský, M., České právo životního prostředí, Praha: Právnická fakulta Univerzity Karlovy, 2003. 194 s. ISBN 80-85889-49-8
- 2) Damohorský, M. a kolektiv, Právo životního prostředí, Praha: nakladatelství C. H. Beck, 2007. 614 s. ISBN 978-80-7179-498-1
- 3) Tichá, T. a kolektiv, Slovník pojmů užívaných v právu životního prostředí, Praha: ABF, 2005. 464 s. ISBN 80-86165-95-7
- 4) Chmelík, J. a kol. Ekologická kriminalita a možnosti jejího řešení, Praha: Linde, 2005. 216 s. ISBN 80-7201-543-5
- 5) Jelínek, J. a kolektiv, Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou, Praha: Leges, 2009. 1216 s. ISBN 978-80-87212-22-6

Vedoucí bakalářské práce: **JUDr. Viktor Jansa, CSc.**

Termín odevzdání bakalářské práce: duben 2011

.....
Vedoucí katedry

.....
Děkan

V Praze dne: 19. 2. 2010

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci „Spolupráce Policie ČR a orgánů státní správy a územní samosprávy na úseku ochrany životního prostředí“ jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autor uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 21. března 2011

Jan Špaček

Poděkování

Tímto bych chtěl poděkovat vedoucímu bakalářské práce panu JUDr. Viktoru Jansovi, CSc. za odborné vedení, cenné připomínky a rady poskytované při zpracování této práce.

**Spolupráce Policie ČR a orgánů státní správy a územní
samosprávy v oblasti ochrany životního prostředí**

**Cooperation between the Police of the Czech Republic
and both state and local authorities within the
framework of environment protection**

Souhrn

Tato bakalářská práce řeší problematiku spolupráce dotčených orgánů při ochraně životního prostředí, které má na rozdíl od řady ekonomických komodit nevyčíslitelnou hodnotu.

Pro základní orientaci je čtenář nejprve seznámen s důležitými pojmy, poté s jednotlivými dotčenými orgány, jejich pravomocemi a příslušností co do řešení protiprávních skutků. Následuje analýza vybraných statistických výstupů majících vztah k životnímu prostředí.

V další části práce je zanalyzován přehled formální a neformální spolupráce uvedených orgánů, který je doplněn o příklady z praxe.

V závěru autor uvádí možnosti vedoucí k lepšímu využití potenciálu předmětné spolupráce, což by v důsledku mohlo přispět ke snížení ekonomických škod na daném úseku.

Summary

This Bachelor thesis deals with the issue of the cooperation of authorities involved in protection of the environment, which, unlike many other economic commodities, is priceless.

For the basic orientation the reader is first acquainted with important terms and after that with individual authorities involved in this process, their powers and their affiliations in regard to dealing with illegal actions. This is followed by an analysis of selected statistical outputs related to the environment.

In the next part of the paper an overview of formal and informal cooperation of the mentioned organs is analysed; this is supported with concrete examples.

In the conclusion, the author presents the possibilities which would lead to the improvement in the fulfilment of the potential of this cooperation, which could result in the reduction of economic damage in the given section.

Klíčová slova: životní prostředí, právo, ochrana, spolupráce, represe, státní orgány

Keywords: environment, law, environment protection, cooperation, repression, authorities

1. Úvod	10
2. Cíl práce a metodika	12
3. Platná právní úprava ochrany životního prostředí	13
4. Základní pojmy	15
5. Charakteristika složek PČR působících v oblasti odhalování a dokumentování kriminality proti životnímu prostředí	18
5.1. Policejní orgány územních odborů krajských ředitelství, obvodních a městských ředitelství	18
5.1.1. Obvodní (místní) oddělení Policie České republiky.....	18
5.1.2. Služba kriminální policie a vyšetřování.....	19
5.2. Policejní orgány krajských ředitelství	19
5.2.1. Služba kriminální policie a vyšetřování.....	19
5.3. Policejní orgány služby kriminální policie a vyšetřování útvarů policie s celostátní působností	20
5.3.1. Útvar pro odhalování organizovaného zločinu služby kriminální policie a vyšetřování.....	20
5.4. Policejní orgány Policejního prezidia České republiky	21
5.4.1. Úřad služby kriminální policie a vyšetřování.....	21
6. Charakteristika orgánů státní správy a územní samosprávy v oblasti odhalování a dokumentování protiprávního jednání na úseku životního prostředí	22
6.1. Ústřední orgány	22
6.1.1. Ministerstvo životního prostředí.....	23
6.1.2. Ministerstvo zemědělství.....	24
6.1.3. Ostatní ministerstva.....	24
6.2. Oblastní a místní orgány	25
6.2.1. Krajské úřady.....	26
6.2.2. Orgány obcí.....	26
6.2.3. Magistrát hl. m. Prahy.....	27
6.3. Speciální orgány	27
6.3.1. Český báňský úřad.....	28
6.3.2. Státní úřad pro jadernou bezpečnost.....	28
6.3.3. Česká inspekce životního prostředí.....	30

6.4. Veřejné stráže.....	31
7. Charakteristika hlavních typů protiprávního jednání páchaného na životním prostředí.....	33
7.1. Kriminální činy.....	33
7.2. Správní delikty.....	35
8. Oblast spolupráce Policie ČR a orgánů státní správy a územní samosprávy na ochraně životního prostředí.....	40
8.1. Formální spolupráce.....	40
8.2. Neformální spolupráce.....	44
8.3. Příklady z praxe.....	50
9. Závěr.....	57
10. Seznam použitých zdrojů.....	59
11. Přílohy.....	62

1. Úvod

V současné době pouze planeta Země poskytuje lidstvu jediný jistý existenční prostor, jež může být obýván bez nutnosti použití dodatečných technických prostředků. Všechny živé i neživé organismy se tak dělí o 148 647 000 km² pevniny a 361 419 000 km² vodstva. Přitom celkový počet lidí na planetě Zemi dosahuje téměř sedmi miliard. V průměru tak na jednoho člověka připadá 21 m² pevniny a 52 m² vodstva. Obecně lze tento prostor, v průměru celkem stísněný avšak doplněný o plynný obal Země, pojmenovat životním prostředím. Je to tedy vše, co nás reálně obklopuje.

Jakou podobou bude disponovat životní prostředí na Zemi, závisí na mnoha faktorech. Některé jsou samozřejmě neovlivnitelné a jiné zase naopak. Mezi ty druhé jmenované lze zařadit velmi významný lidský faktor. Evolucí člověk získává nejen stále více znalostí a zkušeností, ale i potřeb a zájmů. Reakcí na uspokojení těchto nároků je velmi často způsobení negativního dopadu na různé složky životního prostředí. Celosvětově lze jako příklady uvést veřejnosti známé ropné havárie, neoprávněné rozsáhlé lovy chráněných zvířat, mýcení deštných pralesů, úniky nebezpečných látek do ovzduší a mnoho dalších událostí, jež jsou přímo spojené s běžnou globální ekonomikou.

V rámci České republiky má každý právo na příznivé životní prostředí, které má na rozdíl od řady ekonomických komodit nevyčíslitelnou hodnotu. Každý obyvatel České republiky má dále právo na včasné a úplné informace o stavu životního prostředí a o stavu přírodních zdrojů, přičemž při výkonu svých práv nesmí ohrožovat ani poškozovat životní prostředí, přírodní zdroje, druhové bohatství přírody a kulturní památky nad míru stanovenou zákonem. Toto právo a povinnosti jsou zakotveny v článku 35 Listiny základních práv a svobod, zákon č. 2/1993 Sb.

I však přes tato v porovnání se světem lokální opatření dochází v České republice, vlivem činností člověka, permanentně ke znečišťování a poškozování životního prostředí, v důsledku čehož jsou samozřejmě způsobovány ekonomické škody. Vzhledem k vývoji ekonomiky se celkové výdaje České republiky na ochranu životního prostředí udržují na úrovni okolo 2 % HDP.

Pro možnost splnění úkolů na poli životního prostředí má v dnešní době Česká republika k dispozici své státní orgány. Pokud jde o protiprávní jednání, téměř většina z těchto orgánů je řeší v rovině správního práva. Přestupci zákona jsou tak vystaveni

ponejvíce riziku uložení finanční pokuty. Míra a závažnost poškozování životního prostředí se však technickým vývojem lidské společnosti stále zvyšuje. V mnoha případech tak uložení pokuty není dostatečně odstrašující. Eliminaci takových konání je nutné řešit adekvátnějšími represivními prostředky, z nichž pro společnost zřejmě nejvhodnější se zdají být prostředky trestně právní ochrany. Je tedy nutné, aby v procesu ochrany životního prostředí byla aktivně zapojena též Policie České republiky, jež leží na prvopočátku trestního řízení a od jejíž výsledků se dále odvíjí celé řízení před příslušným soudem.

Aby účinnost výsledků práce všech předmětných orgánů, včetně Policie České republiky, byla co největší, je nutné nejen jejich neustálé přizpůsobování se současným podmínkám, ale i prohlubování jejich vzájemných vztahů. Kvalitní spolupráce dotčených a odborně zdatných orgánů státní správy a územní samosprávy tak může velmi přispět k dosažení požadovaného, tj. k eliminaci počtů protiprávních jednání na poli životního prostředí a snížení tak negativních ekonomických dopadů pro stát.

“Ochrana životního prostředí má budoucnost, protože bez ochrany životního prostředí žádná budoucnost není”¹

¹ KLOEPFER, Michael. *Umweltrecht*. München : C. H. Beck, 1989. 905 s. ISBN 3-406-33349-4. S. 10.

2. Cíl práce a metodika

Podstata problematiky ochrany životního prostředí v rámci protiprávních jednání zasahuje do mnoha různorodých oblastí lidské společnosti. Jedná se o velmi obsáhlý a široký pojem, že nezainteresované osoby v něm mohou mít potíže se samotnou orientací. Cílem této práce je tak především zpřehlednění problematiky ochrany životního prostředí v České republice spočívající v posloupném seznámení se nejprve s dotčenými orgány, jimiž jsou jednak Policie ČR a jednak ostatní orgány státní správy a územní samosprávy mající svou působností vztah k životnímu prostředí včetně uvedení jejich pravomocí.

Dále je specifikována problematika protiprávního jednání na úseku životního prostředí co do věcné příslušnosti dotčených orgánů. Jedná se o činy kriminální, spadající kompetentně do činností policejních orgánů a o správní delikty, jež jsou řešeny příslušnými orgány státní správy. Současně jsou analyzována statistická data oznámených trestných činů se způsobenou škodou, dále počty a výše pokut udělených Českou inspekcí životního prostředí, a to za účelem zmapování vývoje dané problematiky.

Poté následuje analýza jak formálních tak samozřejmě i neformálních druhů vzájemné spolupráce uvedených orgánů doplněná o příklady z praxe.

Metodika zpracování této práce spočívala převážně ve sběru dat, konkrétně studiem příslušných právních norem, odborné literatury a dalších relevantních materiálů. Do takto zjištěných informací byly navíc implementovány poznatky získané při neřízených rozhovorech s odborníky na danou problematiku. Pro zpřehlednění částečných statistických výběrů byly použity rovněž některé z metod kvantitativního výzkumu. V závěru byla na základě nashromážděných dat provedena celková analýza problematiky spolupráce předmětných orgánů na úseku ochrany životního prostředí.

3. Platná právní úprava ochrany životního prostředí

V rámci České republiky existuje mnoho desítek platných právních norem, resortních předpisů, metodických pokynů, návodů a sdělení vztahujících se k problematice ochrany životního prostředí. Z obecně závazných předpisů je pro základní orientaci třeba zmínit níže uvedené zákony.

Zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 282/1991 Sb., o České inspekci životního prostředí a její působnosti v ochraně lesa, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 59/2006 Sb., o prevenci závažných havárií, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 61/1988 Sb., o hornické činnosti, výbušninách a státní báňské správě, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 62/1988 Sb., o geologických pracích a o Českém geologickém úřadu, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 388/1991 Sb., o Státním fondu životního prostředí České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 18/1997 Sb., o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 305/2000 Sb., o povodích

Zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 356/2003 Sb., o chemických látkách a chemických přípravcích a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 78/2004 Sb., o nakládání s geneticky modifikovanými organismy a genetickými produkty, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 100/2004 Sb., o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 59/2006 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými přípravky a o změně zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 320/2002 Sb., o změně a zrušení některých zákonů v souvislosti s ukončením činnosti okresních úřadů, ve znění pozdějších předpisů

4. Základní pojmy

Níže uvedené pojmy jsou zřejmě současné společnosti obecně známé. Jejich doslovné definice jsou však pro orientaci v této práci, pro její ucelenost a v neposlední řadě i návaznost velmi důležité a nepostradatelné.

Životní prostředí

Tento pojem je v České republice přímo definován právním předpisem, konkrétně v ustanovení § 2 zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí (v platném znění), kdy se jedná o „vše, co vytváří přirozené podmínky existence organismů včetně člověka a je předpokladem jejich dalšího vývoje. Jeho složkami jsou zejména ovzduší, voda, horniny, půda, organismy, ekosystémy a energie.“

Dle dalších teorií lze do životního prostředí, včetně výše uvedeného, přiřadit ještě člověkem uměle vytvořené struktury, kterými jsou například prostředí sídlištní, kulturní apod.

Ochrana životního prostředí

Ochranu životního prostředí specifikuje ustanovení § 9 zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů jako „činnosti, jimiž se předchází znečišťování nebo poškozování životního prostředí, nebo se toto znečišťování nebo poškozování omezuje a odstraňuje. Zahrnuje ochranu jeho jednotlivých složek, druhů organismů nebo konkrétních ekosystémů a jejich vzájemných vazeb, ale i ochranu životního prostředí jako celku.“

Spolupráce

Tento pojem lze obecně vysvětlit jako vztah mezi nejméně dvěma na sobě nezávislými subjekty, které uskutečňují zákonem předpokládanou činnost. Tuto spolupráci však nelze vynucovat hrozbou sankce nebo donucení.

Mělo by jít tedy o taková opatření, kterými dotčené strany zjednodušují, zrychlují a především zefektivňují svoji činnost.

Součinnost

Součinností lze obecně rozumět harmonizovanou činnost nejméně dvou na sobě nezávislých subjektů, které optimálně využívají dostupné metody a prostředky za účelem splnění daného úkolu.

Dalším znakem součinnosti je, že požadovaná činnost musí být provedena. Oproti spolupráci je tedy rozdíl v intenzitě vzájemné činnosti.

Policie České republiky

Policie ČR byla jako jednotný ozbrojený bezpečnostní sbor České republiky zřízena zákonem č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Její postavení v současné době upravuje zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. Policie ČR slouží veřejnosti. Jejím úkolem je chránit bezpečnost osob a majetku, chránit veřejný pořádek, předcházet trestné činnosti, plnit úkoly podle trestního řádu a další úkoly na úseku vnitřního pořádku a bezpečnosti svěřené jí zákony, přímo použitelnými předpisy Evropských společenství a mezinárodními smlouvami, které jsou součástí právního řádu. Policie ČR je podřízena Ministerstvu vnitra ČR. Tvoří jí policejní prezidium, útvary s celostátní působností, krajská ředitelství policie a útvary zřízené v rámci krajských ředitelství. Je zřízeno 14 krajských ředitelství policie a jejich územní obvody se shodují s územními obvody 14 krajů České republiky².

Státní správa

Státní správa je definována jako veřejná správa uskutečňovaná státem, přičemž v každé společnosti zorganizované ve stát, je státní správa nezastupitelnou součástí veřejné správy. V tomto smyslu je státní správa také základem, jádrem veřejné správy. Je odvozována od samotné podstaty, postavení a poslání státu, od podstaty a způsobů realizace státní moci.

² VOKUŠ, Jirí a kol. *Policie České republiky*. 1. vyd. Praha : Policejní prezidium České republiky, 2010. 84 s. ISBN 978-80-254-6098-6. Str. 3.

Svým charakterem je státní správa zvláštním druhem společenského řízení uskutečňovaného státem. Pojem státní správa je užíván jak v tzv. organizačním pojetí, kdy se jím rozumí orgány státní správy, tak v tzv. funkčním pojetí, kdy jde prakticky o výkon státní správy jakožto výkon podzákoně nařizovací činnosti těchto orgánů.

Územní samospráva

Územní samospráva je prostorově vymezený funkční celek, který má právo sám rozhodovat o svých záležitostech. Příkladem územní samosprávy v České republice jsou obce jako základní územní samosprávné celky a kraje jako vyšší územní samosprávné celky. Jejich právo na samosprávu je zakotveno v Ústavě (hlava první: čl. 8, hlava sedmá: čl. 99 - 105) a dále je podrobněji vymezeno zejména v zákoně č. 128/2000 Sb., o obcích, a v zákoně č. 129/2000 Sb., o krajích.

Samosprávné celky vytvářejí vlastní orgány, jejichž prostřednictvím je výkon samosprávy uskutečňován. Územní samospráva může vydávat podzákoně právní předpisy.

5. Charakteristika složek PČR působících v oblasti odhalování a dokumentování kriminality proti životnímu prostředí

Policie ČR je tvořena Policejním prezidiem, útvary s celostátní působností, krajskými ředitelstvími a útvary zřízenými v rámci krajských ředitelství. Uvedené organizační složky se navzájem liší především kompetencemi, věcnou a místní příslušností a samozřejmě náplní samotné práce. Hierarchicky lze tyto složky seřadit od těch nejnižších, jež jsou představovány obvodními resp. místními odděleními až po zastřešující policejní prezidium.

5.1. Policejní orgány územních odborů krajských ředitelství, obvodních a městských ředitelství

5.1.1. Obvodní (místní) oddělení Policie České republiky

Jedná se o nejnižší a nejzákladnější článek v hierarchii všech policejních součástí. V rámci Policie ČR představují pojmy obvodní a místní pouze synonymum. Jedná se o totožná oddělení, přičemž ta místní jsou specifická pouze pro Prahu, a to z důvodu její rozlohy. Obvodní resp. místní oddělení Policie ČR je věcně příslušné ke zpracování přestupků v rámci zák. č. 200/1990 Sb., o přestupcích a šetření a prověřování trestných činů, na které trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři roky, a které nespádají do příslušnosti jiných organizačních článků územního odboru.

Na této úrovni slouží všichni uniformovaní policisté. Z hlediska trestních sazeb u trestných činů na úseku životního prostředí věcně příslušným uvedeným součástí Policie ČR jde o tzv. bagatelní delikty. Jde především o základní skutkové podstaty příslušných trestných činů. I přes nižší společenskou škodlivost je však jejich podstata totožná s příslušnými kvalifikovanými skutkovými podstatami. Většinou se odlišují pouze výší způsobené škody, délkou negativního působení protiprávního jednání či plošným rozsahem. Základ je ale stejný. Na rozdíl od vyšších článků Policie ČR však nejsou, i přes tyto skutečnosti, na dané úrovni vyčlenění žádní specialisté zpracovávající problematiku životního prostředí. Všichni uniformovaní policisté zpracovávají veškerou věcně příslušnou problematiku, počínaje drobnými krádežemi či podvody a konče například

ublížením na zdraví a vydíráním konče. Většinou pouze praxe jednotlivých policistů má za následek zkvalitnění a zrychlení jejich práce, a to v jakékoliv oblasti, kdy oblast životní prostředí není bohužel výjimkou.

5.1.2. Služba kriminální policie a vyšetřování

V hierarchii policejních článků se jako druhý nejnižší nachází Služba kriminální policie a vyšetřování. Na této úrovni jsou již příslušníci bez uniforem v civilním oblečení.

Tato součást je věcně příslušná vyšetřováním trestných činů, o kterých v prvním stupni koná řízení okresní soud, a též šetřením a prověřováním trestných činů, pokud jim byly oznámeny a pokud u nich zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice převyšuje tři roky, nebo které samy odhalí, nebo které jim byly předány z důvodu věcné a místní příslušnosti, nebo které jimi byly převzaty rozhodnutím vedoucího pracovníka, nebo které jim byly přikázány rozhodnutím nadřízeného vedoucího pracovníka popřípadě o nichž bylo zjištěno, že byly spáchány jako organizovaná nebo pokračující trestná činnost, s přihlédnutím k závažnosti a hospodárnosti.³

Služba kriminální policie a vyšetřování na této úrovni je již rozdělena na několik odborů, jež se zabývají určitou problematikou. Dle tabulkového stavu je na problematiku životního prostředí vyčleněn jeden či dva policisté. Z důvodu vysokého trestního nápadu však i tito policisté musí často vyšetřovat trestné činy z jiných oblastí.

5.2. Policejní orgány krajských ředitelství

5.2.1. Služba kriminální policie a vyšetřování

Dalším policejním článkem je opět neuniformovaná Služba kriminální policie a vyšetřování avšak v rámci krajských ředitelství Policie ČR. Policisté zařazení v této složce Policie ČR jsou věcně příslušní šetřením, prověřováním a vyšetřováním trestných činů, o kterých v prvním stupni koná řízení krajský soud, které samy odhalí, nebo které jim byly předány z důvodu věcné a místní příslušnosti, nebo které jimi byly převzaty rozhodnutím

³ Závazný pokyn policejního prezidenta č. 30, ze dne 21. dubna 2009, o plnění úkolů v trestním řízení (se souhlasem Policejního prezidia ČR)

vedoucího pracovníka, nebo které jim byly přikázány rozhodnutím nadřízeného vedoucího pracovníka, nebo o nichž bylo zjištěno, že byly spáchány jako organizovaná nebo pokračující trestná činnost s přihlédnutím k rozsáhlosti a závažnosti, nebo trestných činů v působnosti okresního soudu, které jimi byly převzaty rozhodnutím vedoucího pracovníka, nebo které jim byly přikázány rozhodnutím nadřízeného vedoucího pracovníka nebo státního zástupce.⁴

Na úseku boje s trestnou činností na životním prostředí jsou ustanoveni dva specialisté. Jedná se o policisty, kteří jsou přednostně určováni právě ke zpracování trestné činnosti na životním prostředí. S přihlédnutím na ostatní trestnou činnost však zpracovávají i případy mimo životní prostředí.

5.3. Policejní orgány Služby kriminální policie a vyšetřování útvarů policie s celostátní působností

5.3.1. Útvar pro odhalování organizovaného zločinu služby kriminální policie a vyšetřování

Policisté zařazení na tomto útvaru jsou věcně příslušní šetřením, prověřováním a vyšetřováním trestné činnosti zločinných společenství, zvláště závažných a organizovaně páchaných trestných činů, v oblasti násilných projevů, vydírání a nástražných výbušných systémů užitých proti životu, zdraví nebo majetku, nedovoleného obchodování se zbraněmi, výbušninami, štěpnými materiály a jinými nebezpečnými látkami, nelegální migrace a obchodu s lidmi, krádeží motorových vozidel, terorismu a extremismu, padělání a pozměňování peněz a jiných platebních prostředků, financování terorismu, které odhalí vlastním šetřením, pokud nerozhodne o jejich postoupení dle místní a věcné příslušnosti jinému policejnímu orgánu, nebo které převezme na základě rozhodnutí ředitele útvaru, nebo které převezme od zpravodajských služeb, nebo u kterých to vyžaduje operativní situace, nebo o nichž bylo zjištěno, že byly spáchány jako organizovaná nebo pokračující trestná činnost, na území více krajských ředitelství nebo s mezinárodním prvkem, pokud spadají do působnosti útvaru, nebo které byly přikázány rozhodnutím nadřízeného

⁴ Závazný pokyn policejního prezidenta č. 30, ze dne 21. dubna 2009, o plnění úkolů v trestním řízení (se souhlasem Policejního prezidia ČR)

vedoucího pracovníka nebo státního zástupce, včetně trestných činů spáchaných v souvislosti s legalizací výnosů z těchto trestných činů.⁵

V rámci gesce Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu je kriminalita nelegálního obchodování s chemickými, biologickými, radioaktivními a nukleárními materiály. Touto problematikou je přímo pověřeno 2. oddělení odboru obchodování se zbraněmi.

5.4. Policejní orgány Policejního prezidia České republiky

5.4.1. Úřad služby kriminální policie a vyšetřování

Jedná se o nejvýše postavený článek v hierarchicky uspořádaných policejních součástích. Policisté zařazení u odboru obecné kriminality a odboru hospodářské kriminality úřadu služby kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidia České republiky jsou věcně příslušní šetřením, prověřováním a vyšetřováním trestných činů, které jim byly převzaty nebo přikázány na základě rozhodnutí náměstka policejního prezidenta pro službu kriminální policie a vyšetřování nebo policejního prezidenta.

Úřad služby kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidia ČR je v rámci působnosti Policie ČR garantem za odhalování a dokumentování trestné činnosti v oblasti životního prostředí. Problematikou ochrany životního prostředí se zabývá oddělení koordinace, metodiky a kontroly hospodářské kriminality. Konkrétně jsou pro specialisty na tuto problematiku vyčleněna pouze dvě tabulková místa.

⁵ Závazný pokyn policejního prezidenta č. 30, ze dne 21. dubna 2009, o plnění úkolů v trestním řízení (se souhlasem Policejního prezidia ČR)

6. Charakteristika orgánů státní správy a územní samosprávy v oblasti odhalování a dokumentování protiprávního jednání na úseku životního prostředí

Je zřejmé, že životní prostředí představuje tak rozsáhlou a tak potřebnou oblast nejen pro lidstvo, ale též pro vše živé na této planetě. Již z tohoto principu musí být problematika ochrany a udržení přirozeného životního prostředí jednoznačně na nejvyšších místech v hierarchii priorit lidstva. Zajištění tohoto cíle by mělo být samozřejmě i v zájmu České republiky. Orientaci v problematice životního prostředí v rámci České republiky však velmi ztěžuje nejen jeho komplikovaná a prolínající se právní úprava, ale také rozmanitost a členitost příslušných státních orgánů, institucí apod.

Jednou z možností, jak uceleně a vcelku přehledně uspořádat nejdůležitější orgány státní správy a územní samosprávy mající přímý vztah k ochraně životního prostředí, je jejich rozdělení na ústřední, oblastní, místní, speciální a na veřejné strážce. Pravomoc a působnost těchto orgánů je taktéž ve vztahu k životnímu prostředí značně prolínající se a roztříštěná. Již z tohoto důvodu jsou na následujících stránkách uvedeny hlavní charakteristiky jednotlivých orgánů státní správy a územní samosprávy zasahující do oblasti životního prostředí.

6.1. Ústřední orgány

Ústřední orgány státní správy mají klíčovou úlohu při vytváření základních politik, koncepčních a programových dokumentů, přípravě právních předpisů, mezinárodní spolupráci, koordinaci ostatních orgánů veřejné správy a při odborném, finančním a technickém zabezpečení.⁶

Lze konstatovat, že tyto orgány v rámci vystupují jako představitelé sféry strategického řízení, pokud vezmeme v úvahu například přirovnání České republiky k podniku. Dle své působnosti by tedy měly vytvářet základní a stěžejní koncepce v dané

⁶ DAMOHORSKÝ, Milan a kol. *Právo životního prostředí*. 2. vyd. Praha : C. H. Beck, 2007. 641 s. ISBN 978-80-7179-498-1. Str. 60.

oblasti, vytyčovat dlouhodobé cíle včetně definování prostředků a postupů nutných k jejich dosažení.

Povahu ústředních orgánů státní správy mají v rámci České republiky jednotlivá ministerstva, jež jsou v Ústavě ČR zařazena do Hlavy čtvrté. Stěžejním zákonem, kterým lze dle Ústavy ČR stanovit zřízení ministerstev včetně jejich působnosti, je zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Z toho je zřejmé, že níže uváděná ministerstva jsou zřízena právě tímto citovaným zákonem.

Z logiky věci by se člověk mohl domnívat, že veškeré záležitosti na poli životního prostředí kompetentně spadají pouze pod ministerstvo životního prostředí. Realita dnešní doby se však od této domněnky značně liší. Ve skutečnosti problematika životního prostředí spadá kompetentně pod různá ministerstva.

6.1.1. Ministerstvo životního prostředí

Ministerstvo životního prostředí je ústřední orgán státní správy a orgán vrchního státního dozoru ve věcech životního prostředí. K zabezpečení řídicí a kontrolní činnosti vlády České republiky koordinuje Ministerstvo životního prostředí ve věcech životního prostředí postup všech ministerstev a ostatních ústředních orgánů státní správy. Je orgánem státní správy pro ochranu přirozené akumulace vod, ochranu vodních zdrojů a ochranu jakosti podzemních a povrchových vod, ochranu ovzduší, ochranu přírody a krajiny, oblast provozování zoologických zahrad, ochranu zemědělského půdního fondu, výkon státní geologické služby, ochranu horninového prostředí včetně ochrany nerostných zdrojů a podzemních vod, geologické práce a ekologický dohled nad těžbou, odpadové hospodářství, posuzování vlivů činnosti a jejich důsledků na životní prostředí, včetně těch, které přesahují hranice státu, myslivost, rybářství a lesní hospodářství v národních parcích, státní ekologickou politiku, systém značení ekologicky šetrných výrobků a služeb, program podporující dobrovolnou účast v systému řízení podniku a auditu z hlediska ochrany životního prostředí.⁷

⁷ Česko. Zákon č. 2/1969 ze dne 8. ledna 1969 o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Dále Ministerstvo životního prostředí zabezpečuje a řídí jednotný informační systém o životním prostředí, včetně plošného monitoringu na celém území České republiky, a to i v návaznosti na mezinárodní dohody. Taktéž spravuje Fond tvorby a ochrany životního prostředí České republiky.

Ministerstvu životního prostředí je podřízena Česká inspekce životního prostředí a Český hydrometeorologický ústav.

6.1.2. Ministerstvo zemědělství

Ministerstvo zemědělství je ústředním orgánem státní správy pro zemědělství, vodní hospodářství, potravinářský průmysl, správu lesů, myslivosti a rybářství mimo území národních parků. V každé oblasti jsou však určité výjimky, které do kompetence ministerstva zemědělství nepatří, jako například ochrana zemědělského půdního fondu, ochrana přirozené akumulace vod, ochrana vodních zdrojů a ochrana jakosti povrchových a podzemních vod.

Ministerstvo zemědělství je také ústředním orgánem státní správy ve věcech komoditních burz, které organizují obchody se zbožím pocházející ze zemědělské a lesnické výroby, včetně výrobků vzniklých jeho zpracováním. Dále je ústředním orgánem státní správy ve věcech veterinární péče, rostlinolékařské péče, péče o potraviny, péče o ochranu zvířat proti týrání a pro ochranu práv k novým odrůdám rostlin a plemenům zvířat.

Ministerstvo zemědělství dále řídí Státní zemědělskou a potravinářskou inspekci, Státní veterinární správu, Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský a Českou plemenářskou inspekci.⁸

6.1.3. Ostatní ministerstva

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy je důležité pro ekologickou výchovu, osvětu a vzdělávání. Tvoří tedy jakýsi primární nástroj pro ochranu životního prostředí. V případě kvalitních a propracovaných koncepcí vzdělávání a působení v dané oblasti nejen na studenty středních a vysokých škol, ale i na žáky základních škol, se může

⁸ Česko. Zákon č. 2/1969 ze dne 8. ledna 1969 o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů

v těchto mladých lidech vytvářet nezanedbatelné podhoubí pro budoucí pozitivní a vážený vztah k životnímu prostředí jako celku. Touto snahou by se mohlo nejspíše dospět k eliminaci negativních zásahů člověka do uvedeného prostředí.

Ministerstvo zdravotnictví je ve vztahu k životnímu prostředí ústředním orgánem státní správy pro problematiku hygienickou, ochrany veřejného zdraví, lázeňství a léčivých zdrojů.

Ministerstvo financí je ústředním orgánem pro daně, poplatky a clo. Tomuto ministerstvu jsou z hlediska organizace státní správy podřízeny celní orgány, jež mimo jiné kontrolují transit lidí a věcí přes státní hranice i uvnitř státu, a to například na úseku odpadů, nebezpečných chemických látek apod.

Ministerstvo průmyslu a obchodu je ústředním orgánem například pro tvorbu jednotné surovinové politiky, využívání nerostného bohatství, těžbu, úpravu, zušlechťování ropy a zemního plynu, tuhých paliv, radioaktivních surovin, rud a nerud.

Ministerstvo kultury je důležité pro danou problematiku zejména tím, že mu podléhá památková péče.

Ministerstvo pro místní rozvoj ČR hraje, objemem svých pravomocí, kompetencí a odpovědností za správu finančních prostředků, významnou roli ve státní správě. Ve vztahu k životnímu prostředí je ústředním orgánem státní správy ve věcech územního plánování a stavebního řízení.

6.2. Oblastní a místní orgány

Orgány oblastní a místní veřejné správy sehrávají všude v Evropě zásadní roli při ochraně životního prostředí, mimo jiné i proto, že jsou základními rozhodovacími místy o jednotlivých otázkách a mají k ekologickým problémům územně i věcně velice blízko. Na jejich odborné, personální a technické úrovni a vybavenosti tedy významnou měrou závisí ochrana životního prostředí, zejména pokud se jedná o komunální ekologii.⁹

⁹ DAMOHORSKÝ, Milan a kol. *Právo životního prostředí*. 2. vyd. Praha : C. H. Beck, 2007. 641 s. ISBN 978-80-7179-498-1. Str. 63.

6.2.1. Krajské úřady

Základním právním předpisem upravujícím působnost a pravomoci krajů je zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení). Kraj vykonává na svém území státní správu ve věcech, které stanoví zákon. Působnost v těchto věcech je přenesenou působností kraje. Při výkonu přenesené působnosti se orgány kraje řídí při vydávání nařízení kraje a při rozhodování o právech a povinnostech fyzických a právnických osob zákony a právními předpisy vydanými na základě zákona. V ostatních případech se řídí též usneseními vlády a směrnicemi ústředních správních úřadů, přičemž však usnesení vlády a směrnice ústředních správních úřadů nemohou ukládat orgánům kraje povinnosti, pokud nejsou stanoveny zákonem. Dozor nad výkonem přenesené působnosti krajů vykonávají věcně příslušná ministerstva a ostatní věcně příslušné ústřední správní úřady. Nelze-li věcnou příslušnost v otázkách přenesené působnosti určit, je příslušné ministerstvo.

Kraj má dále právo na samosprávu ve věcech, které stanoví zákon. Působnost v těchto věcech je samostatnou působností kraje. Kraj v samostatné působnosti ve svém územním obvodu dále pečuje v souladu s místními předpoklady a s místními zvyklostmi o komplexní územní rozvoj, zejména o vytváření podmínek pro rozvoj sociální péče a pro uspokojování potřeb svých občanů, především o uspokojování potřeby ochrany a rozvoje zdravých životních podmínek, dopravy a spojů, potřeby informací, výchovy a vzdělávání, celkového kulturního rozvoje a ochrany veřejného pořádku. Dozor nad výkonem samostatné působnosti krajů vykonává ministerstvo ve spolupráci s věcně příslušnými ministerstvy a s ostatními věcně příslušnými ústředními správními úřady.

6.2.2. Orgány obcí

Dle zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení) vykonávají místní státní správu jak v přenesené, tak i samostatné působnosti také orgány obcí, přičemž specifikace těchto působností je obsahově totožná jako u krajů. Co se týče konkrétní samostatné působnosti obcí, mohou například vydávat obecně závazné vyhlášky ukládající povinnosti osobám, a to i k zajištění udržování čistoty ulic a jiných veřejných prostranství, k ochraně životního prostředí, zeleně v zástavbě a ostatní veřejné zeleně a k užívání zařízení obce sloužící potřebám veřejnosti. Dále pak v rámci samostatné působnosti obce rozhodují a

zajišťují věci týkající se čistoty obce, odvozu a odstraňování komunálních odpadů, zásobování pitnou vodou, odvádění a čištění odpadních vod či veřejné zeleně.

6.2.3. Magistrát hl. m. Prahy

Postavení hlavního města Prahy jako hlavního města České republiky, kraje a obce a dále postavení městských částí upravuje zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze. Co se týče funkcí na úseku životního prostředí, tyto v hlavním městě Praze plní zejména odbor ochrany prostředí Magistrátu hlavního města Prahy.

Odbor ochrany prostředí je odborem Magistrátu hl. m. Prahy zřízeným na úseku ochrany přírody a krajiny, ochrany zemědělského půdního fondu, lesního hospodářství, ochrany ovzduší, nakládání s odpady, veterinární a rostlinolékařské péče, posuzování vlivů na životní prostředí, myslivost, rybářství a ochrany zvířat proti týrání, městské zeleně a vodního hospodářství, na úseku koordinace environmentálního vzdělávání v hlavním městě Praze.

Ve věcech přenesené působnosti je nadřízen úřadům městských částí vykonávajících státní správu v odvětví ochrany životního prostředí a vodního hospodářství a podřízen Ministerstvu životního prostředí a Ministerstvu zemědělství.

6.3. Speciální orgány

Vedle výše uvedených obecných orgánů veřejné správy působí na úseku ochrany životního prostředí speciální orgány státní správy, a to jak na úrovni orgánů ústředních, tak i orgánů regionálních. Nezbytnost vytváření a fungování takových orgánů vyplývá ze zvláštností samotného životního prostředí a jeho složek a z potřeby odlišného přístupu v řešení jednotlivých otázek. Jedná se o velmi rozmanité orgány se specifickým věcným zaměřením. Všechny mají věcně či územně zúžený okruh působnosti a jejich působnost a kompetence jsou zpravidla podrobně upraveny zvláštními právními předpisy.¹⁰

¹⁰ DAMOHORSKÝ, Milan a kol. *Právo životního prostředí*. 2. vyd. Praha : C. H. Beck, 2007. 641 s. ISBN 978-80-7179-498-1. Str. 64.

6.3.1. Český báňský úřad

Český báňský úřad byl zřízen zákonem č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a mimo jiné vykonává především vrchní dozor nad veškerou hornickou činností a činností prováděnou hornickým způsobem, kontroluje, zda dozorované organizace vykonávají tyto činnosti v souladu s horním zákonem, zákonem ČNR č.61/1988 Sb., o hornické činnosti, výbušninách a o státní báňské správě, a předpisy vydanými na jejich základě, zajišťuje vydávání právních předpisů k provedení horního zákona, zákona o hornické činnosti a výbušninách a o státní báňské správě, zákona o zbraních a střelivu, a zajišťuje aproximaci českých horních předpisů s právem EU, vykonává inspekční činnost v oblasti bezpečnosti práce a provozu u hornických organizací a organizací používajících a vyrábějících výbušniny, provádí šetření závažných důlních havárií, řídí a kontroluje činnost obvodních báňských úřadů, zajišťuje výkon činnosti odvolacího orgánu jako druhé instance státní báňské správy, povoluje uvedení výbušnin do oběhu, při prvním použití v rizikovém prostředí, vydává osvědčení o odborné způsobilosti k výkonu funkcí závodního dolu, závodního lomu s těžbou nad 500 000 t, technického vedoucího odstřelu a hlavního důlního měřiče, ověřuje odbornou způsobilost u vedoucích pracovníků revírních báňských záchranných stanic, vede souhrnnou evidenci dobývacích prostorů, ukládá opatření k zajištění hospodárného využívání ložisek nerostů, bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a bezpečnosti provozu a za tím účelem, provádí prověrky pracovišť, činností a technických zařízení a vykonává dozor nad hlavními báňskými záchrannými stanicemi.¹¹

6.3.2. Státní úřad pro jadernou bezpečnost

Státní úřad pro jadernou bezpečnost je ústředním orgánem státní správy ve smyslu zákona č. 2/1969 Sb. Jeho funkce je správa a dozor při využívání jaderné energie a ionizujícího záření, v oblasti radiační ochrany a v oblasti jaderné, chemické a biologické ochrany.

Do jeho působnosti, dané zákonem č. 18/1997 Sb., o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření (atomový zákon), zákonem č. 19/1997 Sb., a zákonem č.

¹¹ *Český báňský úřad* [on line]. 2005 , 15. prosince 2010 [cit. 2010-12-15].
Dostupný z WWW: <<http://www.cbubus.cz/predmet-cinnosti-cbu.aspx>>.

281/2002 Sb., zejména dále patří výkon státního dozoru nad jadernou bezpečností, jadernými položkami, fyzickou ochranou jaderných zařízení, radiační ochranou a havarijní připraveností v prostorách jaderného zařízení nebo pracoviště se zdroji ionizujícího záření, povolování výkonu činností podle zákona č. 18/1997 Sb., např. k umístování a provozu jaderného zařízení a pracoviště s velmi významnými zdroji ionizujícího záření, nakládání se zdroji ionizujícího záření a radioaktivními odpady, přepravě jaderných materiálů a radionuklidových zářičů, schvalování dokumentace, vztahující se k zajištění jaderné bezpečnosti a radiační ochrany, stanovené atomovým zákonem, limitů a podmínek provozu jaderných zařízení, způsobu zajištění fyzické ochrany, havarijních řádů k přepravám jaderných materiálů a vybraných radionuklidových zářičů, vnitřních havarijních plánů jaderných zařízení a pracoviště; se zdroji ionizujícího záření, stanovení podmínek a požadavků radiační ochrany obyvatel a pracovníků se zdroji ionizujícího záření (např. stanovení limitů ozáření, vymezení kontrolovaných pásem), stanovení zóny havarijního plánování a požadavků havarijní připravenosti držitelů povolení dle atomového zákona, sledování stavu ozáření obyvatelstva a pracovníků se zdroji ionizujícího záření, koordinace činnosti radiační monitorovací sítě na území České republiky a zajišťování mezinárodní výměny dat o radiační situaci, vedení státního systému evidence a kontroly jaderných materiálů, státních systémů evidence držitelů povolení, dovážených a vyvážených vybraných položek, zdrojů ionizujícího záření, evidence ozáření obyvatelstva a pracovníků se zdroji ionizujícího záření, odborná spolupráce s Mezinárodní agenturou pro atomovou energii, poskytování údajů o hospodaření s radioaktivními odpady obcím a okresním úřadům na jimi spravovaném území a přiměřených informací o výsledcích činnosti úřadu veřejnosti a vládě ČR, poskytování údajů o měření a hodnocení účinků jaderných, chemických a biologických látek na člověka a prostředí včetně hodnocení stupně ochrany individuálních a kolektivních prostředků ochrany člověka před těmito látkami, koordinace a zabezpečování činností při plnění úkolů plynoucích z Úmluvy o zákazu vývoje, výroby, hromadění zásob a použití chemických zbraní a jejich zničení ve smyslu zákona č. 19/1997 Sb., a Úmluvy o zákazu bakteriologických (biologických) a toxinových zbraní ve smyslu zákona č. 281/2002 Sb., výkon působnosti národních úřadů podle Smlouvy o všeobecném zákazu zkoušek jaderných zbraní, Úmluvy o zákazu bakteriologických (biologických) a

toxinových zbraní a Úmluvy o zákazu vývoje, výroby, hromadění zásob a použití chemických zbraní a jejich zničení.¹²

6.3.3. Česká inspekce životního prostředí (dále též ČIŽP)

ČIŽP je odborný orgán státní správy, který je pověřen dozorem nad respektováním zákonných norem v oblasti životního prostředí. Dohlíží rovněž na dodržování závazných rozhodnutí správních orgánů v oblasti životního prostředí. Česká inspekce životního prostředí byla zřízena v roce 1991 zákonem ČNR č. 282/1991 Sb. o České inspekci životního prostředí a její působnosti v ochraně lesa, ostatní složky se k ní připojily následně v průběhu let 1991 - 1992. ČIŽP je samostatnou organizační složkou státu zřízenou Ministerstvem životního prostředí ČR.¹³

ČIŽP je institucí s celostátní působností. Organizačně je členěna podle věcné a územní působnosti. Podle věcné působnosti se člení na 5 odborných složek (ochrany ovzduší, ochrany vod, odpadového hospodářství, ochrany přírody a krajiny, ochrany lesa) a integrovanou prevenci, dále pak na složku servisní (odbor ekonomiky a personalistiky, odd. technicko-organizačních služeb, odd. informatiky a informační techniky) a sekretariát (ředitele). Územně je ČIŽP členěna na ředitelství se sídlem v Praze a 10 oblastních inspektorátů: Praha, České Budějovice, Plzeň, Ústí nad Labem, Liberec, Hradec Králové, Havlíčkův Brod, Brno, Olomouc a Ostrava a 2 pobočky Zlín a Karlovy Vary V současné době ČIŽP zaměstnává přibližně 663 pracovníků, z nichž 80% tvoří inspektoři oblastních inspektorátů a ředitelství. Každý oblastní inspektorát je členěn na 5 odborných oddělení a sekretariát ředitele oblastního inspektorátu. V čele oblastního inspektorátu stojí ředitel oblastního inspektorátu.¹⁴

V rámci své činnosti ČIŽP dozírá v rozsahu své působnosti na dodržování obecně závazných právních předpisů a rozhodnutí správních orgánů ve věcech životního prostředí, zjišťuje nedostatky, popřípadě škody vzniklé na životním prostředí, jejich příčiny a

¹² *Státní úřad pro jadernou bezpečnost* [on line]. 2011, 19. března 2011 [cit. 2011-03-19]. Dostupný z WWW: < http://www.sujb.cz/?c_id=116>.

¹³ *Česká inspekce životního prostředí* [on line]. 2009, 19. března 2011 [cit. 2011-03-19]. Dostupný z WWW: < <http://www.cizp.cz/O-nas/Kdo-jsme>>.

¹⁴ *Česká inspekce životního prostředí* [on line]. 2009, 19. března 2011 [cit. 2011-03-19]. Dostupný z WWW: < <http://www.cizp.cz/O-nas/Organizacni-struktura>>.

původce, ukládá opatření k odstranění a nápravě zjištěných nedostatků, provádí kontrolu uložených opatření, omezuje nebo zastavuje škodlivou činnost právnických nebo fyzických osob, ukládá právnickým a fyzickým osobám pokuty za prokázané porušení stanovených povinností v oblasti životního prostředí, ukládá některé další povinnosti původcům odpadů (poplatky za ukládání odpadů apod.), vydává rozhodnutí ke starým ekologickým škodám, odebírá nedovoleně držené nebo získané jedince zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů a druhů chráněných mezinárodními úmluvami.

Kromě správní činnosti ČIŽP dále zpracovává stanoviska, posudky a vyjádření pro rozhodnutí jiných orgánů státní správy, podílí se na řešení havárií, zejména v ochraně vod, řeší stížnosti, podání, oznámení a podněty občanů, právnických osob i jiných orgánů státní správy.¹⁵

6.4. Veřejné stráže

Jedná se o stráže, které nespádají sice mezi orgány státní správy, ale významnou měrou se podílejí na ochraně životního prostředí a jednají tak v zájmu státu. V současné době mezi ně náleží stráž lesní, rybářská, myslivecká a stráž přírody. Při výkonu oprávnění a pravomocí je stráž v postavení veřejného činitele, čímž je nejen zajištěna její zvýšená trestněprávní ochrana, ale i odpovědnost. Stráž jmenuje a odvolává územně příslušný úřad, obvykle podle konkrétních potřeb ochrany v daném území.

Lesní stráž¹⁶ je při své činnosti povinna dohlížet na dodržování povinností spojených s obecným užíváním lesů, oznamovat neodkladně zjištěné závady, nedostatky a škody podle jejich povahy buď vlastníku nebo uživateli lesa, nebo orgánu, který ji ustanovil, popřípadě v neodkladných případech též orgánům Policie České republiky nebo příslušným orgánům státní správy.

¹⁵ Česká inspekce životního prostředí [on line]. 2009, 19. března 2011 [cit. 2011-03-19].
Dostupný z WWW: < <http://www.cizp.cz/Pusobnosti>>.

¹⁶ Česko. Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (lesní zákon)

Rybářská stráž¹⁷ je při výkonu své funkce povinna kontrolovat a dohlížet na dodržování povinností stanovených zákonem č. 99/2004 Sb., o rybníkářství, zjišťovat zdroje a příčiny znečištění vody v rybářském revíru, oznamovat neprodleně zjištěné závady a škody podle jejich povahy uživateli rybářského revíru a příslušnému obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností, který ji ustanovil, popřípadě orgánu příslušnému k ochraně přírody a krajiny nebo Policii České republiky.

Myslivecká stráž¹⁸ je při své činnosti povinna dohlížet na dodržování povinností spojených s ochranou myslivosti, oznamovat neodkladně zjištěné závady, nedostatky a škody podle jejich povahy uživateli honitby nebo orgánu, který ji ustanovil, popřípadě v neodkladných případech též orgánům policie nebo příslušným orgánům státní správy.

Stráž přírody¹⁹ dohlíží na dodržování povinností spojených s kontrolou dodržování předpisů o ochraně přírody a krajiny, oznamuje neodkladně zjištěné závady, nedostatky a škody orgánu, který ji ustanovil, popřípadě v neodkladných případech též orgánům Policie České republiky nebo příslušným orgánům státní správy.

¹⁷ Česko. Zákon č. 99/2004 Sb., o rybníkářství, výkonu rybářského práva, rybářské strážní, ochraně mořských rybolovných zdrojů a o změně některých zákonů (zákon o rybníkářství)

¹⁸ Česko. Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů

¹⁹ Česko. Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů

7. Charakteristika hlavních typů protiprávního jednání páchaného na životním prostředí

Pokud hovoříme o protiprávním jednání ve vztahu k životnímu prostředí, jedná se o velmi široký a rozsáhlý pojem, jenž pro základní orientaci vyžaduje jisté rozdělení. Můžeme tedy rozeznávat protiprávní jednání, které spadá do kompetencí orgánů činných v trestním řízení a jde tedy o činy kriminální. K tomu je nutné dodat, že v první fázi vede prověřování popř. vyšetřování těchto činů obecně Policie ČR. Druhou polovinu tohoto rozdělení tvoří delikty správní, přičemž jejich řešení věcně přísluší různým správním orgánům státní správy a územní samosprávy.

7.1. Kriminální činy

Pod tento pojem lze zahrnout taková jednání, která svou podstatou naplňují povinné znaky skutkových podstat trestných činů. Samotný pojem trestného činu je samozřejmě definován v trestním zákoníku, a to jako protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný, a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně.

Pro lepší pochopení dané problematiky je nutno uvést, že většina ustanovení trestných činů proti životnímu prostředí má blanketní povahu, čili odkazující na jiné právní předpisy, jejichž konkrétní ustanovení se pak stávají součástí konkrétní skutkové podstaty konkrétního trestného činu, což má samozřejmě i důsledky pro policejní orgány, které se zabývají jejich odhalováním a objasňováním spočívající v požadavku na znalost speciálních právních předpisů nejen českých, ale i evropských.

Do nedávné doby, konkrétně do konce roku 2009, byl v platnosti trestní zákon, jehož následujícím dnem nahradil trestní zákoník. Jelikož došlo tímto krokem k výraznějším změnám mezi těmito právními normami co do úpravy ochrany životního prostředí, je v následujícím textu uvedeno jejich stručné srovnání.

Vývoj skutkových podstat trestných činů na úseku životního prostředí v rámci zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon (dále též trestní zákon) a zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále též trestní zákoník)

V případě trestního zákona byly trestné činy proti životnímu prostředí uvedeny v jeho zvláštní části, konkrétně v hlavě čtvrté – trestné činy obecně nebezpečné.

Postupnými zákonnými změnami byly odstraněny některé výkladové a aplikační potíže, spočívající především v upřesnění a konkretizaci zákonných znaků skutkových podstat trestných činů namířených proti životnímu prostředí. Na základě těchto změn tak mohlo dojít k efektivnější trestněprávní ochraně životního prostředí jako celku i jeho jednotlivých složek. Po dobu účinnosti trestního zákona se počet skutkových podstat trestných činů na úseku životního prostředí značně rozšířil. V konečné fázi, tj. před počátkem účinnosti trestního zákoníku, byl v trestním zákoně zanesen trestný čin ohrožení a poškození životního prostředí dle ustanovení § 181a a § 181b tr. zákona, dále trestný čin poškozování lesa těžbou ve smyslu ustanovení § 181c tr. zákona včetně výkladového ustanovení § 181d tr. zákona, dále taktéž trestný čin nakládání s nebezpečnými odpady dle ustanovení § 181e tr. zákona a trestný čin neoprávněné nakládání s chráněnými a volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami ve smyslu ustanovení § 181f až § 181h tr. zákona.

Na tento legislativní vývoj navázal i trestní zákoník. V této normě jsou již všechny trestné činy proti životnímu prostředí uvedeny v samostatné hlavě osmé. Co se týče trestných činů proti životnímu prostředí uvedených výše, tedy v trestním zákoně, byly s určitými úpravami převzaty i do trestního zákoníku. Zákonodárce je však doplnil o další skutkové podstaty trestných činů jako je neoprávněné vypuštění znečišťujících látek, týrání zvířat, pytláctví apod. (ustanovení § 297, § 302 - § 308 tr. zákoníku). Došlo tak k dalšímu nutnému posílení trestněprávní ochrany životního prostředí, kdy zejména stále se zvyšující závažnost protiprávních činů proti životnímu prostředí zjevně nemůže být sankcionována pouze na úrovni práva správního.

7.2. Správní delikty

Do této kategorie spadají obecně veškerá protiprávní jednání nenaplňující skutkovou podstatu trestného činu. Tyto správní delikty lze rozlišit na správní delikty fyzických osob a správní delikty osob právnických a osob fyzických při výkonu podnikatelské činnosti. Rozdíl mezi těmito dvěma skupinami spočívá především ve stupni společenské nebezpečnosti, který jsou schopny dotčené subjekty svými dostupnými možnostmi dosáhnout.

K tomu lze vcelku logicky dovést, že především podnikatelské subjekty mají v tomto směru více prostředků, jak negativně působit na složky životního prostředí. Mělo by být tedy v zájmu celé naší společnosti, aby převážně takovým jednáním takovými subjekty, jež mají největší podíl na způsobených škodách, bylo včas zamezeno. Toto je nejspolehlivější krok, jak zamezit hrozícím škodám. V případě, kdy již dojde ke spáchání správního deliktu z podnikatelské činnosti, je v praxi velmi obtížné tento skutek řádně projednat. Právní úprava těchto správních deliktů je totiž značně roztráštěná a nejednotná, a neřídí se ani některými obecně platnými a logickými zásadami. Jednotlivé právní úpravy se liší nejen vymezením skutkových podstat, ale zejména okruhem orgánů oprávněných k jejich sankcionování, obligatorností, resp. fakultativností ukládání sankcí, účelovou vázaností finančních prostředků z pokut, vymezením lhůt a jejich počítáním, zánikem trestnosti a mnoha dalšími prvky.²⁰

Naopak celý průběh řízení včetně skutkových podstat správních deliktů, resp. přestupků fyzických osob, je vcelku dostatečně obsažen a upraven jak přímo v zákoně č. 200/1990 Sb., o přestupcích, tak i v některých dalších příslušných zákonných normách na úseku životního prostředí, jako je například zákon o lesích, stavební zákon, zákon na ochranu zvířat proti týrání apod. V těchto zákonech jsou nejen zpravidla přesněji a podrobněji, než jak je tomu v zákoně o přestupcích, vymezeny skutkové podstaty jednotlivých skupin přestupků na daném úseku, ale i odchylně upraveny sankce za tyto přestupky a stanoveny orgány kompetentní k jejich ukládání.²¹

²⁰ DAMOHORSKÝ, Milan a kol. *Právo životního prostředí*. 2. vyd. Praha : C. H. Beck, 2007. 641 s. ISBN 978-80-7179-498-1. Str. 78.

²¹ Tamtéž, Str. 76.

Přestupkem je dle zákona o přestupcích²² zaviněné jednání, které porušuje nebo ohrožuje zájem společnosti a je za přestupek výslovně označeno v tomto nebo jiném zákoně, nejde-li o jiný správní delikt postižitelný podle zvláštních právních předpisů anebo o trestný čin.

Pokud jde o jednotlivé skutkové podstaty přestupků proti životnímu prostředí v rámci zákona o přestupcích, lze uvést zejména přestupky na úseku vyhledávání, ochrany, využívání a dalšího rozvoje přírodních léčivých zdrojů, zdrojů přírodních minerálních vod a lázeňských míst, přestupky na úseku vodního hospodářství, přestupky na úseku zemědělství, myslivosti a rybářství, přestupky na úseku ochrany a využití nerostného bohatství a přestupky na úseku ochrany životního prostředí. Mimo tuto normu, rozuměj zákon o přestupcích, se však předmětné, veřejnosti obecně známé, přestupky na úseku životního prostředí nacházejí v dalších právních předpisech.

Pro zobrazení obsáhlosti celé problematiky lze uvést, že skutkové podstaty přestupků na úseku životního prostředí jsou dále obsaženy například v ustanovení § 87 zák. č. 14/1992 Sb., o ochraně krajiny a přírody, dále v ustanovení § 27 zák. č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, v ustanovení § 53 zák. č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů, v ustanovení § 69 zák. č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů, taktéž v neposlední řadě v ustanovení § 63 zák. č. 449/2001 Sb., o myslivosti, v ustanovení § 31 zák. č. 100/2004 Sb., o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a o změně některých zákonů a v mnoha dalších právních normách.

Statistická data protiprávního jednání na úseku životního prostředí v ČR

Pro závěry této práce je nutné taktéž v následujících odstavcích uvést statistická data na úseku životního prostředí v rámci České republiky, a to jak ze strany Policie ČR, tak samozřejmě i ze strany orgánů státní správy a územní samosprávy.

Za orgán státní správy a územní samosprávy byla vybrána Česká inspekce životního prostředí, jakožto nejrelevantnější a veřejnosti zřejmě nejznámější zástupce těchto orgánů. Tento krok, tedy výběr jednoho státního orgánu, byl proveden z důvodu toho, že není zřejmě technicky možné zjišťovat od všech věcně a místně příslušných

²² Česko. Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů

orgánů státní správy a územní samosprávy v rámci celé České republiky statistické přehledy řešeného protiprávního jednání na úseku životního prostředí, přičemž by taková zjišťování přesahovala rámec této práce.

V následující tabulce jsou uvedena absolutní statistická data oznámených trestných činů Policie ČR na celém území České republiky za předchozí tři uplynulé roky, přičemž v souvislosti s tímto nedošlo k žádnému bližšímu výběru, jako například trestné činy spáchané pouze z nedbalosti, úmyslně, se škodou přesahující určitou částku a podobně.

Tabulka č. 1 – Přehled oznámených trestných činů

	2008	2009	2010
Celkový počet oznámených trestných činů	343 799	332 829	313 387
Z toho:			
- majetková trestná činnost	219 347	212 168	203 717
- zbývající trestná činnost (násilná, mravnostní, ostatní)	124 452	120 661	109 670
- trestné činy proti životnímu prostředí	260	275	277

Zdroj: Statistická evidence Policie ČR

Na celkovém počtu oznámených trestných činů za rok 2008 se trestné činy na úseku životního prostředí podílely 0,075 %, což činí celkem 260 oznámení s celkovou zjištěnou škodou ve výši 36 412 000,- Kč.

V roce 2009 se počet trestných činů na sledovaném úseku zastavil na hodnotě 275, tj. opět 0,082 % z celkového počtu oznámených trestných činů, přičemž celková zjištěná škoda dosáhla částky 4 692 000,- Kč.

Dá se říci, že rok 2010 by mohl být v důsledku účinnosti trestního zákoníku zlomový. Opak je pravdou. Opět byl zaznamenán pokles celkově oznámených trestných činů o 19 442 oproti předcházejícímu roku a podíl jednotlivých druhů kriminality taktéž zůstal nezměněn. Počet oznámených trestných činů proti životnímu prostředí se lišil pouze nepatrně od roku 2009. Ke dni 31.12.2010 jich bylo oznámeno celkem 277, což

představuje 0,088 % z celkového počtu oznámených trestných činů. Zjištěná škoda na tomto úseku činila 2 939 000,- Kč.

Pokud jde o početní zastoupení jednotlivých trestných činů na úseku životního prostředí, zcela jednoznačně se vždy na prvním místě za sledované období umístil trestný čin pytláctví, a to s podílem 68,5 % z celkového počtu předmětných trestných činů v roce 2008, v roce 2009 byl tento podíl 71,6 % a v roce 2010 představoval daný podíl 27,8 %. Na druhém místě to byl trestný čin týrání zvířat a třetí pozici si vyjma roku 2010 zajistil trestný čin neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami. Za rok 2010 dominoval na třetí, resp. čtvrté pozici trestný čin šíření nakažlivé nemoci zvířat a trestný čin šíření nakažlivé nemoci a škůdce užitkových rostlin. Zastoupení ostatních trestných činů proti životnímu prostředí bylo řádově nižší, přičemž trestný čin odnímání nebo ničení živočichů a rostlin nebyl oznámen ani v jednom ze sledovaných let.

I přes relativně stabilní počty daných trestných činů došlo v roce 2010 k rapidnímu poklesu trestného činu pytláctví. Mylný by však byl závěr, který by tento úkaz komentoval snížením protiprávního jednání na daném úseku. Na změnu statistických čísel má zřejmě vliv trestní zákoník, jenž nabyl účinnosti k 1.1.2010. Tímto krokem byla skutková podstata trestného činu pytláctví doplněna o další, do té doby chybějící znak, kterým se stalo způsobení škody. Za trestný čin lze tedy nyní považovat jen neoprávněné ulovení zvěře či ryb v hodnotě nikoliv nepatrné, kterou se ve smyslu ustanovení 138 odst. 2 trestního zákoníku rozumí částka ve výši nejméně 5 000,- Kč.

Co se týče České inspekce životního prostředí, u tohoto odborného orgánu státní správy v souvislosti s jeho působností lze rozlišit šest úseků, na kterých dochází k protiprávnímu jednání. Jedná se o úsek ochrany ovzduší, ochrany vod, odpadového hospodářství, ochrany přírody, ochrany lesa a integrované prevence a omezování znečištění (dále též IPPC).

Jako relevantní statistická data byly u České inspekce životního prostředí vybrány hodnoty celkových počtů udělených pokut za dané období a k tomu příslušející celkové výše těchto pokut. Přehled vývoje těchto ukazatelů je sumarizován v níže uvedené tabulce.

Tabulka č. 2 – Pokuty udělené ČIŽP na jednotlivých úsecích

	2008		2009		2010*	
	Celkový počet pokut	Celková výše pokut [Kč]	Celkový počet pokut	Celková výše pokut [Kč]	Celkový počet pokut	Celková výše pokut [Kč]
Ochrana ovzduší	308	17 945 500	360	18 393 000	371	17 487 500
Ochrana vod	669	26 424 668	744	40 972 943	557	28 103 243
Odpadové hospodářství	810	64 472 750	836	73 836 200	922	65 610 600
Ochrana přírody	462	14 745 000	499	9 960 900	364	8 959 500
Ochrana lesa	226	6 440 500	176	5 424 600	147	5 419 000
IPPC	164	13 502 000	163	15 578 000	152	16 241 000
Celkem	2639	143 530 418	2778	164 165 643	2513	141 820 843

Zdroj: Statistická evidence ČIŽP

* platné k 24.03.2011

Z přehledu pokut udělených ČIŽP za poslední tři roky vyplývá, že se víceméně jedná u ustálené počty, podobně jako u kriminálních činů. Tuto skutečnost potvrzuje svými slovy i Karel Kerouš s ČIŽP, oblastní inspektorát Praha.

Nejvyšší podíl má jak na počtu pokut, tak i na jejich výši, protiprávní jednání spadající do ochrany vod a do odpadového hospodářství. Tyto škody jsou způsobovány převážně právními subjekty. Jedná se ve většině o znečištění vod vypouštěním různých škodlivých látek a o černé skládky odpadů.

8. Oblast spolupráce policie ČR a orgánů státní správy a územní samosprávy na ochraně životního prostředí

Na samotnou spolupráci daných subjektů lze pohlížet ze dvou pohledů. Tím prvním je spolupráce formální, kdy se jedná o obecně platné a závazné právní normy dané přímo zákonem, jimiž se příslušné orgány musí řídit a měly by být jednotlivým pracovníkům samozřejmě bezpochyby známy. Druhý pohled skýtá nejen veřejnosti, ale bohužel občas i samotným dotčeným pracovníkům, méně známé, písemně zakotvené neformální spolupráce. Jde převážně o různé mezirezortní dohody, úmluvy a jiné tomuto podobné smlouvy. Nejedná se však o smlouvy v právním slova smyslu. Obecně takové dohody či smlouvy nezakládají právní závazkové vztahy, mají charakter organizačních a technických ujednání, jsou uzavírány za účelem bližší specifikace postupu stran při spolupráci, zvýšení efektivity organizační, ekonomické, personální spolupráce stran a vzájemné součinnosti při plnění některých zákonných nebo smluvních povinností stran, např. při výměně informací, potírání trestné činnosti apod.

8.1. Formální spolupráce

Pokud jde o zákonná ustanovení, Policie České republiky a orgány státní správy a územní samosprávy postupují při spolupráci, popř. součinnosti zejména v souladu se zákonem č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, dále pak v souladu se zákonem č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, resp. se zákonem č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky (platný do 31.12.2008) a též dle zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích. Jako další normy lze uvést zákon č. 500/2004 Sb., správní řád a zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny.

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů (dále takéž trestní řád)

V rámci trestního řádu je samotná spolupráce Policie České republiky, jakožto orgánu činného v trestním řízení, s orgány státní správy a územní samosprávy upravena v

několika spíše obecných ustanoveních, která se mohou vztahovat i na jiné právnické či fyzické subjekty.

V dané normě se vyskytuje obecné ustanovení týkající se součinnosti státních orgánů, fyzických a právnických osob, a to konkrétně v ustanovení § 8 odst. 1 trestního řádu, který říká, že „státní orgány, právnické a fyzické osoby jsou povinny bez zbytečného odkladu, a nestanoví-li zvláštní předpis jinak, i bez úplaty vyhovovat dožadáním orgánů činných v trestním řízení při plnění jejich úkolů. Státní orgány jsou dále povinny neprodleně oznamovat státnímu zástupci nebo policejním orgánům skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin.“

Dále je možno jako jistou formu spolupráce uvést ustanovení § 105 trestního řádu týkající se přibrání znalce. „Je-li k objasnění skutečnosti důležité pro trestní řízení třeba odborných znalostí, vyžádá orgán činný v trestním řízení odborné vyjádření. Jestliže pro složitost posuzované otázky takový postup není postačující, přibere orgán činný v trestním řízení znalce.“

„Ve výjimečných, zvláště obtížných případech, vyžadujících zvláštního vědeckého posouzení, může policejní orgán přibrat státní orgán, vědecký ústav, vysokou školu nebo instituci specializovanou na znaleckou činnost k podání znaleckého posudku nebo přezkoumání posudku podaného znalcem,“ jak praví ustanovení § 110 trestního řádu.

Stejně tak může policejní orgán ve smyslu ustanovení § 157 odst. 3 trestního řádu využít v závažných a skutkově složitých věcech odborné pomoci konzultanta, který má znalost ze speciálního oboru. O návrh na výběr určité osoby jako konzultanta může též požádat správní úřad, jiný orgán, vědeckou nebo výzkumnou instituci

Zákon č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky (dále taktéž dřívější zákon o policii) platný do 31.12.2008 porovnaný se zákonem č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále taktéž platný zákon o policii), platným v současné době

V porovnání s trestním řádem se v dřívějším zákoně o policii vyskytuje více ustanovení upravujících danou problematiku. V platném zákoně o policii jsou tato ustanovení ještě více specifikována, jak vyplývá z níže uvedeného porovnání. V dřívějším zákoně o policii ustanovení § 48a odst. 1 říká, že „policie je při plnění svých úkolů

oprávněna spolupracovat s mezinárodní organizací Interpol, s jinými mezinárodními organizacemi a zahraničními bezpečnostními sbory.“ Tomuto ustanovení odpovídá rozšířený § 14 platného zákona o policii, jenž říká, že „policie při plnění svých úkolů spolupracuje s ozbrojenými silami, bezpečnostními sbory a dalšími orgány veřejné správy, jakož i s právníckými a fyzickými osobami.“ Tj. především se samosprávou, státními orgány včetně ostatních bezpečnostních sborů a dalšími právníckými a fyzickými osobami včetně médií.

Dalším důležitým krokem vpřed je nahrazení ustanovení § 45 dřívějšího zákona o policii ustanovením § 16 platného zákona o policii, kdy toto nové ustanovení nesoucí název „spolupráce s obcemi“ umožňuje uzavření písemné koordinační smlouvy s obcí. Cílem uzavření této dohody je stanovení společného postupu při zabezpečování místních záležitostí veřejného pořádku na území obce. Faktickým důsledkem je však stanovení podílu stran dohody na tomto zabezpečování.

Co se týče ustanovení § 47 dřívějšího zákona o policii, tento byl nahrazen ustanovením § 18 platného zákona o policii a upravuje vyžadování pomoci od osob a orgánů. Nahrazující ustanovení platného zákona o policii bylo rozšířeno tak, aby policista mohl přijmout jakoukoli informaci, včetně osobních údajů, bez formální procedury zatěžující zbytečně občana, např. podávání vysvětlení jak tomu bylo v nahrazeném ustanovení § 47 dřívějšího zákona o policii. Navíc nesplnění této povinnosti je sankcionováno jako přestupek.

Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů (dále taktéž přestupkový zákon)

V rámci věcné příslušnosti při prověřování, resp. vyšetřování trestných činů je problematika věcné příslušnosti vcelku jednoduchá, kdy tyto úkony provádějí orgány policie. Věcná příslušnost v řízení o přestupcích je však poněkud složitější. Dle přestupkového zákona jsou obecně k projednání přestupků příslušné obecní úřady a zvláštní orgány obcí, obecní orgány obcí s rozšířenou působností a jiné správní orgány určené zvláštními zákony. Mezi tyto posledně jmenované spadají právě orgány Policie České republiky, dále pak finanční úřady, celní úřady, Česká inspekce životního prostředí

a správy národních parků a chráněných krajinných oblastí, krajské hygienické stanice, katastrální úřady a řada dalších.

Tato norma, rozuměj přestupkový zákon, součinnost předmětných subjektů upravuje přímo v ustanovení § 58 citovaného zákona, kde se uvádí, že „státní orgány, orgány policie a obce oznamují příslušným správním orgánům přestupky, o nichž se dozví, nejsou-li samy příslušny k jejich projednávání. V oznámení uvedou zejména, který přestupek je ve skutku spatřován, důkazní prostředky, které jsou jim známy a které prokazují, že jde o přestupek a že byl spáchán určitou osobou“ a v ustanovení § 59 citovaného zákona, který říká, že „státní orgány a orgány policie provedou bez zbytečného odkladu na žádost správního orgánu úkony potřebné k prověření oznámení o přestupcích, k projednávání přestupků a k výkonu rozhodnutí. Státní orgán nebo orgán policie žádost neprodleně vrátí, není-li k provedení požadovaných úkonů příslušný.“

Současná otázka spolupráce orgánů v rámci veřejné správy vychází z moderně pojaté úpravy součinnosti, přičemž se klade důraz na to, aby ustanovení § 59 citovaného zákona nebylo správními orgány zneužíváno k nežádoucímu přesunování úkonů na státní orgány a zejména pak na orgány policie. Správní orgán tedy nemůže od těchto orgánů požadovat provedení procesních úkonů. K tomuto musí využít institutu dožádání podle ustanovení § 13 správního řádu. Pokud však hrozí, že se někdo pokusí ztížit nebo zmařit provedení úkonu správního orgánu, nebo hrozí-li nebezpečí osobám nebo majetku, může správní orgán požádat Policii České republiky o součinnost jejích příslušníků při provádění svého úkonu, např. při ohledání věci na místě apod.²³

Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále též správní řád)

Dotčené orgány státní správy a územní samosprávy nemají pro své potřeby možnost, pokud nejsou v roli některé ze zúčastněných osob trestního řízení, získat jakékoliv informace z příslušného spisového materiálu. Toto není možné ani v tom případě, kdy v jedné věci probíhá jak trestní řízení, tak souběžně i řízení správní. Jediný vztah mezi těmito subjekty předmětná norma upravuje na úseku ochrany a bezpečnosti.

²³ ČERNÝ, Jan, HORZINKOVÁ, Eva, KUČEROVÁ, Helena. *Přestupkové řízení*. 11. vyd. Praha : Linde, 2009. 744 s. ISBN 978-80-7201-765-2. Str. 51.

„Hrozí-li, že se někdo pokusí ztížit nebo zmařit provedení úkonu správního orgánu, nebo hrozí-li nebezpečí osobám nebo majetku, může správní orgán požádat Policii České republiky o součinnost jejích příslušníků při provádění svého úkonu,“ a to v souladu s ustanovením § 135 správního řádu.

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů

Na základě tohoto zákona, konkrétně dle ustanovení § 75a, mají orgány přírody možnost získat od Policie České republiky referenční data osob. Předmětné ustanovení říká, že „Policie České republiky poskytuje orgánům přírody referenční údaje ze základního registru obyvatel, údaje z agendového informačního systému evidence obyvatel a údaje z agendového informačního systému cizinců. Z poskytovaných údajů lze v konkrétním případě použít vždy jen takové údaje, které jsou nezbytné ke splnění daného úkolu.“

8.2. Neformální spolupráce

Jak již bylo uvedeno výše, tento typ spolupráce má charakter organizačních a technických ujednání, vzájemné dohody jsou uzavírány za účelem bližší specifikace postupu stran při spolupráci, zvýšení efektivity organizační, ekonomické, personální spolupráce stran a vzájemné součinnosti při plnění některých zákonných nebo smluvních povinností stran.

Rámcová dohoda o spolupráci mezi Policií české republiky a Českou inspekcí životního prostředí (dále jen Rámcová dohoda) ze dne 24. března 2003.

Účastníci této dohody se v zájmu efektivnějšího plnění úkolů, které jsou jim vymezeny zvláštními zákony, dohodli na zásadách, specifikacích a formách prohloubení jejich vzájemné spolupráce, zejména při předcházení protiprávním jednáním proti životnímu prostředí, jakož i při vyšetřování trestných činů, přestupků a jiných správních deliktů na tomto úseku ochrany společenských vztahů, a to s cílem plně a účinně využít

všech dostupných zákonných kompetencí, působností, pravomocí a prostředků, jimiž se ve své činnosti řídí.

Konkrétně bylo dohodnuto, že obě strany využijí všech zákonných možností a prostředků k efektivní a rychlé výměně informací potřebných k odhalování a objasňování protiprávních jednání proti životnímu prostředí, zejména informace důležité pro rychlé a účinné vyšetřování trestných činů, přestupků a správních deliktů na tomto úseku.

Taktéž byla smluvna vzájemná výměna jednak informací a zkušeností souvisejících s bojem proti novým formám nezákonné činnosti na úseku životního prostředí a jednak informací a zkušeností z oblasti mezinárodní spolupráce v boji proti deliktům na úseku životního prostředí, zejména informací týkajících se protiprávních těžeb, nakládání s nebezpečnými odpady a mezinárodního ilegálního obchodu s chráněnými živočichy a rostlinami.

Při podezření ze spáchání trestného činu na úseku životního prostředí bude na základě předmětné dohody Česká inspekce životního prostředí bez zbytečného odkladu podávat orgánům činným v trestním řízení příslušná trestní oznámení obsahující rovněž odborná vyjádření potřebná k jejich objasnění.

Dále by pak účastníci dané dohody měli vzájemně spolupracovat v oblasti vzdělávání, například formou výměny lektorů specialistů a organizováním společných školících akcí s důrazem na praktické instruktáže. Tato spolupráce by se pak měla uskutečňovat též na regionální úrovni, a to mezi oblastními inspektoráty České inspekce životního prostředí a místně příslušnými útvary Policie ČR, které se budou aktuálně vzájemně informovat o kompetentních osobách v relevantních záležitostech, kontaktních adresách a telefonních spojeních.

Prováděcí protokol ze dne 9.7.2008 uzavřený mezi Policií České republiky a Celní správou České republiky na základě Dohody mezi Ministerstvem financí a Ministerstvem vnitra o vzájemné pomoci a součinnosti orgánů celní správy České republiky a Policie České republiky ze dne 24. října 1994 a v souladu s doporučením Rady Evropské unie ze dne 27. dubna 2006 k vypracování dohod mezi policií, celními orgány a dalšími specializovanými donucovacími orgány ohledně předcházení trestné činnosti a boji proti ní.

V obecnější rovině je dále vypracován předmětný prováděcí protokol. Předmětem úpravy tohoto prováděcího protokolu je rozsah a podmínky spolupráce a koordinace činností Policie České republiky a Celní správy České republiky při předcházení, odhalování a vyšetřování trestné činnosti nebo při plnění jiných úkolů. Tímto prováděcím protokolem byl taktéž zrušen mimo jiné Prováděcí protokol ze dne 30.6.1997 a Dohoda o součinnosti mezi Policií České republiky a Celní správou České republiky ze dne 17.8.2005.

Spolupráce Policie ČR a Celní správy ČR, navíc upravená předmětným prováděcím protokolem, je velmi důležitá. S ohledem na životní prostředí celní orgány dohlížejí zejména na dodržování tzv. Washingtonské úmluvy CITES o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, což je velmi významná oblast s celosvětovým rozměrem. Česká republika se stala v roce 1992 jejím signatářem, čímž se zavázala dodržovat pravidla upravující přepravu a obchod s chráněnými druhy fauny a flóry. K úspěšné činnosti českých celních orgánů v této oblasti přispívá i jejich úzká spolupráce nejen s Ministerstvem životního prostředí a jednotlivými inspektoráty životního prostředí na regionální úrovni, ale i s Ministerstvem vnitra resp. Policií ČR. Neméně zásadní oblastí ochrany přírody svěřenou celníkům je i problematika kontrol přepravy a balení reprodukčního materiálu lesních dřevin. Neopominutelná je i kontrolní role celníků při dovozu, vývozu a průvozu látek poškozujících ozónovou vrstvu Země a látek poškozujících ovzduší.

Registr CITES

CITES je oficiálně používaná zkratka Úmluvy o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (z angl. Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora). Někdy je tato úmluva označována také jako Washingtonská konvence podle místa, kde byla podepsána.

Cílem této úmluvy je zajištění, že mezinárodní obchod neohrozí přežití populací fauny a flóry v přírodě. Nástrojem k tomuto cíli je regulace a monitoring mezinárodního obchodu s vybranými živočichy a rostlinami.

Veškeré relevantní informace jsou pro kompetentní orgány dostupné v registru CITES. Služby tohoto registru jsou především vydávání povolení (permitů) pro dovoz, vývoz a zpětný vývoz chráněných exemplářů, vydávání několika typů osvědčení, registrace exemplářů včetně identifikačních fotografií, vydávání výjimek ze zákazu komerčních činností, správa obsahu i formy vydávaných dokladů v elektronické podobě, vedení agendy exemplářů zabavených ČIŽP, řízení stanovisek vědeckého orgánu k výjimkám ze zákazu komerční činnosti, jednotná distribuce slovníku taxonů (jednotek vědecké biologické nomenklatury), registrace žadatelů o doklady CITES, adresář kompetentních organizací a osob, automatická výměna strukturovaných informací mezi všemi orgány CITES, odborná podpora státní správy v oblasti CITES a ověřování platnosti vydaných dokladů včetně výpisů pro zainteresované orgány v ČR i zahraničí.

Daný registr je pro všechny dotčené orgány přístupný ze sítě internet po zadání přihlašovacích údajů. Správcem tohoto registru je v rámci České republiky Ministerstvo životního prostředí. Co se týče Policie České republiky, tato je dle CITES považována za jeden z kontrolních orgánů a má tak do daného registru přístup. Pro policejní orgán tak představuje tento registr velmi hodnotný prostředek, resp. nástroj pro potřeby trestního řízení.

Narizení Ministerstva vnitra č. 51 ze dne 10. srpna 1998, kterým se zajišťuje plnění úkolů v oblasti ochrany životního prostředí

K samotnému zajištění plnění úkolů v oblasti ochrany životního prostředí v působnosti Ministerstva vnitra a Policie České republiky bylo vypracováno předmětné

Nařízení Ministerstva vnitra č. 51, ze dne 10. srpna 1998. Toto nařízení dále upravuje organizaci, působnost, úkoly a oprávnění odborných pracovníků ustanovených v rámci Ministerstva vnitra a Policie ČR k zajištění činností na úseku ochrany životního prostředí a stanovuje přesun některých oprávnění na určené disponenty v souvislosti s řešením problematiky ochrany životního prostředí.

Smlouva o činnosti složek celostátní radiační monitorovací sítě v působnosti Policie ČR

Tato smlouva byla uzavřena v srpnu 2004 mezi Policií ČR a Státním úřadem pro jadernou bezpečnost (dále též SÚJB), a to v návaznosti na Rámcovou smlouvu uzavřenou mezi SÚJB a Ministerstvem vnitra ze dne 02.02.2004.

Předmět plnění této smlouvy spočívá v tom, že se Policie České republiky jednak podílí na zajištění činnosti stálých a pohotovostních složek celostátní radiační monitorovací sítě, tj. na činnosti mobilních skupin a jednak předává data získávaná uvedenými složkami do příslušného informačního systému pro jejich případné využití.

Za normálního režimu radiační monitorovací sítě zajišťuje Policie České republiky monitorování dávek, dávkových příkonů, odběry vzorků složek životního prostředí na celém území České republiky, a to v rámci policejní činnosti při podezření na spáchání trestného činu, přičemž v případě podezření na vznik nebo vzniku mimořádné situace spojené se záchytem nebo nálezem zdroje ionizujícího záření zajistí předání dat formou záznamů na SÚJB. Toto předávání dat za havarijního režimu radiační monitorovací sítě zajišťuje Policie České republiky nepřetržitě.

Pro zkvalitnění předmětných činností organizuje SÚJB havarijní cvičení a předává Policii České republiky informace o konání těchto cvičení, a to včetně těch cvičení, jež provádějí jiné osoby a při kterých bude předpokládána účast složek radiační monitorovací sítě. Policie České republiky přitom zajistí účast těchto složek na havarijních cvičeních na základě projednání mezi pověřenými osobami obou smluvních stran.

Dále bylo ujednáno, že se SÚJB zavazuje k poskytnutí metodické pomoci, případně i další pomoci na vyžádání Policie České republiky, která bude nezbytná pro řádný výkon činnosti Policie České republiky v rámci činnosti radiační monitorovací sítě.

Vytvoření sazebníků

Jak je uvedeno v předchozí kapitole, od 1.1.2010 nabyl účinnosti trestní zákoník, který mimo jiné zavedl další znak do skutkové podstaty trestného činu pytláctví, kterým se stalo způsobení škody. Tato změna ovšem způsobuje v praxi problémy. Mezi odbornou veřejností se nyní vedou diskuze jak přistupovat k požadavku na zjišťování, zda neoprávněně ulovená zvěř, potažmo ryby, naplňuje citovaný znak, tedy zda má hodnotu nikoliv nepatrnou.

Odbor hospodářské kriminality úřadu služby kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidia ČR proto požádal o spolupráci zainteresované orgány veřejné správy, kterými jsou Ministerstvo zemědělství a Ministerstvo životního prostředí. Díky tomuto kroku byl odborem rybářství, myslivosti a včelařství Ministerstva zemědělství vytvořen sazebník minimálních hodnot nelegálně ulovené zvěře podle druhu, pohlaví a věku a s přispěním Českého rybářského svazu, Rybářského sdružení ČR, Moravského rybářského svazu a Fakulty rybářství a ochrany vod Jihočeské univerzity taktéž sazebník pro stanovení hodnoty ryb ulovených při neoprávněném lovu v rybářských revírech a v rybníkářství.

Předmětné sazebníky jsou tak orientační pomůckou policejních orgánů pro účely definování výše škody podle ustanovení § 137 a § 304 trestního zákoníku. Tyto sazebníky však nemají povahu obecně závazného právního předpisu. Vzniknou-li tedy v jednotlivých konkrétních případech jakékoliv pochybnosti, je na místě hodnotu neoprávněně ulovené zvěře či ryb zjišťovat prostřednictvím znaleckého zkoumání.

Ostatní spolupráce

V posledních letech dochází velmi často k tomu, že si převážně obce a města nechávají instalovat v rámci monitoringu svých území bezpečnostní kamerový systém. Zvláště pak města řeší konkrétní umístění těchto systémů, resp. jednotlivých kamer za spolupráce s několika dotčenými subjekty, mezi které v mnoha případech patří i Policie ČR. Dle mého mínění je takový postup vcelku logický. Předmětný monitoring by měl zajistit především dohled nad veřejným pořádkem. Ideálními místy pro instalaci jednotlivých kamer by tak měla být převážně ta místa, kde se nacházejí důležité objekty a kde dochází například k časté nebo opakující se kriminalitě. Co se týče druhé možnosti, o

tomto by měla mít nejrelevantnější informace právě Policie ČR. V případech, kdy dojde na místě, jež je snímáno bezpečnostním kamerovým systémem, ke spáchání trestného činu, popř. přestupku spadajícího do kompetence Policie ČR, má policejní orgán možnost získat pořízený videozáznam jako důkazní prostředek. Spolupráce uvedených subjektů v této problematice tak má pozitiva pro obě strany. Jedním z nich je samozřejmě prevence, kdy instalací kamerového systému dochází většinou k eliminaci kriminality, přičemž tím druhým je dokumentace protiprávního jednání a snazší dopadení pachatele.

Jak jsem již jednou v této práci uvedl, jedním z primárních kroků učiněných naší společností pro ochranu životního prostředí by mělo být co největší využití potenciálu kvalitní školské výchovy na daném úseku, spočívající mimo jiné ve vhodné interpretaci problematiky ochrany životního prostředí žákům všech věkových skupin. Tímto se dostávám k další možné spolupráci Policie ČR s orgány státní správy a územní samosprávy, kteréžto působí v oblasti vzdělávání. Je nutné, aby si člověk uvědomil, že spácháním protiprávního jednání na úseku životního prostředí se může pohybovat nejen v rovině správně právní, ale i v rovině trestně právní, což pro něho může mít závažné následky na delší dobu. Velmi cenné tak mohou být pro studenty realizované semináře, besedy a přednášky na dané téma, doplněné o zajímavé poznatky z praxe policejních orgánů. K těmto akcím dochází ve skutečnosti jednak přímo za účasti vybraných policistů, kteří jsou jedni z přednášejících, případně zprostředkovaně, kdy se dotčený orgán, převážně školské zařízení, informuje nejprve u Policie ČR a poté získané poznatky interpretuje sám.

8.3. Příklady spolupráce z praxe

Níže uvedené případy byly získány jednak v rámci vlastní praxe v zaměstnání a jednak při neřízených rozhovorech s panem Karlem Keroušem z ČIŽP, oblastní inspektorát Praha a s panem pplk. JUDr. Pavlem Hájkem z Policejního prezidia České republiky. Tímto bych chtěl alespoň částečně přiblížit skutečnou realitu problematiky ochrany životního prostředí, se kterou se víceméně denně dotčené orgány potýkají. Ačkoliv se jedná pouze o několik případů, ve své podstatě představují velký podíl na celkovém počtu protiprávního jednání daného úseku.

Vypuštění vodního díla – rybníku Šeberák

Počátkem roku 2010 bylo ze strany Úřadu městské části Praha 4 učiněno trestní oznámení spočívající v podezření ze spáchání několika trestných činů, kterých se měl dopustit neznámý pachatel tím, že v zastoupení společnosti Ogopogo, a.s. vypustil v blíže neupřesněném období, zřejmě v průběhu měsíce prosince 2009, vodní dílo – rybník Šeberák, a to i přes to, že na základě manipulačního řádu, v inkriminovanou dobu platného, bylo možno vypouštění povrchových vod z daného vodního díla pouze a výlučně v období březen a duben a dále v období říjen a listopad, přičemž v jiných obdobích bylo umožněno mimořádné vypouštění pouze na základě souhlasu příslušného vodohospodářského orgánu, který v tomto případě nebyl vydán, ani o něho nebylo zažádáno a vypuštěním předmětného vodního díla byl navíc způsoben úhyn ryb a měkkýšů, konkrétně kaprovitých ryb s dominancí kapra obecného a vodních mlžů ze skupiny bahenek, plovatek a škeblí.

Policejní orgán předmětné oznámení obdržel až v únoru 2010, přičemž k vypuštění daného vodního díla mělo dojít zřejmě počátkem prosince 2009. Policejní orgán oznámený skutek kvalifikoval jako podezření ze spáchání trestného činu ohrožení a poškození životního prostředí dle ustanovení § 181b/2b) trestního zákona a zahájil úkony trestního řízení. Ještě téhož dne se policejní orgán dostavil k rybníku Šeberák, který však byl již v tuto dobu opět zcela naplněn a v jeho okolí nebyli zjištěni žádní uhynulí živočichové. Předmětné písemné oznámení jak fotodokumentaci tak ani relevantní důkazní prostředky neobsahovalo. Policejní orgán se tedy ihned telefonicky obrátil na ČIŽP oblastní inspektorát Praha, oddělení ochrany přírody. Při tomto bylo zjištěno, že pracovníci tohoto orgánu provedli v inkriminovanou dobu inspekční šetření ve věci vypuštění vodního díla – rybníku Šeberák. Prostřednictvím telefonického rozhovoru bylo vzápětí ujednáno, že ještě téhož dne se osobně dostaví vedoucí oddělení ochrany přírody ČIŽP na místní oddělení policie Lhotka a tímto způsobem doručí pořízenou fotodokumentaci jak v tištěné podobě, tak i na datovém nosiči CD a taktéž dodá zápis z předmětného inspekčního šetření.

Díky této spolupráci až vstřícnosti pracovníků ČIŽP obdržel policejní orgán část důležitých podkladů pro správné rozhodnutí v dané věci téměř okamžitě. Poté následoval koloběh výslechů všech zúčastněných osob a zajišťování dalších důkazních prostředků. Souběžně s trestním řízením probíhalo v dané věci i řízení správní, které vedla právě ČIŽP, konkrétně oddělení ochrany vod a oddělení ochrany přírody. I v této fázi probíhala po linii

Policie a ČIŽP spolupráce na vysoké úrovni efektivnosti. Jakmile v dané věci došlo ke konečnému rozhodnutí ze strany ČIŽP, bylo toto telefonicky oznámeno na místní oddělení policie Lhotka a prostřednictvím datové zprávy současně předmětné rozhodnutí přeosláno policejnímu orgánu.

V daném případě lze však objevit i jisté latentní negativní využití Policie ČR, a to právě ze strany oznamovatele, kterým je uvedený Úřad městské části Praha 4. V průběhu prověřování bylo totiž zjištěno, že oznámení bylo zřejmě ryze účelové a de facto vykonstruované. Původním vlastníkem rybníku Šeberák byla společnost Líšno, a.s., jenž daný rybník využívala pro chov ryb. Po celou dobu tohoto vlastnictví, které trvalo více než dvacet let, nebyla této společnosti zaslána žádná výzva ze strany Úřadu městské části Praha 4 v souvislosti s nutnými rekonstrukčními pracemi vztahujícími se na rybník Šeberák. Jakmile však došlo k prodeji vodního díla společnosti Ogotogo, a.s., jejíž záměr s rybníkem spočíval ve výstavbě pontonových domů, byla tato společnost ze strany Úřadu městské části Praha 4 v průběhu dvou měsíců po koupi obeslána několika výzvami k provedení rekonstrukce celého tělesa hráze, k odstranění nevhodné a nekvalitní vegetace na hrázi, k doplnění a aktualizaci vodohospodářské dokumentace a mnoho dalších. V těchto výzvách byly taktéž uvedeny velmi přísné až nereálné termíny k nápravě údajných vad. Ve snaze vyhovět výzvám, resp. termínům náprav dotčeného orgánu začala tedy společnost Ogotogo, a.s. s prováděním průzkumných prací, k čemuž bylo třeba daný rybník vypustit. Vypuštění rybníka v rozporu s platným manipulačním řádem tedy společnost Ogotogo, a.s. doznala. Zároveň však uvedla, že v době vypuštění měla zpracovaný nový manipulační řád, který však nebyl z legislativního hlediska v té době ještě platný a k samotnému vypuštění přistoupila až po výlovu rybníka. Úřad městské části Praha 4 tak zřejmě svými zásahy víceméně donutil společnost Ogotogo, a.s. k takovému jednání, kterým se mohla dopustit výše citovaného trestného činu. To je však pouze můj subjektivní názor, který jsem studiem daného skutku nabyt.

Řízení ve věci neoprávněné manipulace s povrchovými vodami, konkrétně tedy vypuštění rybníka v rozporu s manipulačním řádem nakonec ČIŽP zastavila a stejně tak neshledala v rámci šetření podnětu podaného ve věci podezření z neoprávněného zásahu do významného krajinného prvku rybníku Šeberák porušení zákonných předpisů na ochranu přírody s konstatováním, že vypuštění rybníku Šeberák v zimním, mimo vegetačním období, nezaložilo důvody pro zahájení správního řízení, neboť nebyly nalezeny důkazy,

kteřé by svědčily o škodlivosti provedeného zásahu. Po provedeném dokazování a s přihlédnutím k rozhodnutím ČIŽP policejní orgán následně danou usnesením ve smyslu ustanovení § 159a/1 trestního řádu odložil.

Nálezy uhynulých živočichů

V rámci spolupráce Policie České republiky s příslušnými orgány státní správy a územní samosprávy je však nutné uvést i negativní zkušenosti, které jsou samozřejmě pouze výjimkou. Zřejmě nejvýraznější konflikt mezi dotčenými orgány spočívá v tom, že ze strany ochránců přírody, ornitologů, pracovníků referátu životního prostředí obcí s rozšířenou působností a České inspekce životního prostředí je vyvíjen enormní tlak na to, aby zejména při nálezu některého z uhynulých živočichů, jenž požívá ochrany dle zákona č. 114/1992 Sb. nebo Nařízení rady EU č. 338/97, si Policie České republiky okamžitě věc převzala do vyšetřování, tedy v době, kdy ještě není známo, co bylo konkrétní příčinou úhynu nalezeného živočicha. Mnohdy svůj požadavek zdůvodňují podezřením na požití některého z přípravků Furadan, aniž k tomu mají v době, kdy podávají trestní oznámení jakékoliv důkazy. Jejich snahou je, aby Policie České republiky nesla veškeré náklady spojené s prokazováním příčiny úhynu (náklady na vyšetření, rozbor, pitvy uhynulých živočichů, apod.). Jde o požadavek, který přesahuje rámec povinností, které jsou Policii České republiky v daném směru uloženy příslušnými právními normami. Z dosavadní právní úpravy jednoznačně vyplývá, že taková povinnost přechází na policejní orgán jen v případech, kdy je v konkrétní věci dáno důvodné podezření ze spáchání trestného činu a ve věci již byly zahájeny úkony trestního řízení dle ustanovení § 158/3 trestního řádu. Pokud tyto podmínky splněny nejsou, policejní orgán není oprávněn po odborných pracovištích provedení těchto úkonů požadovat.

Letiště Praha – Ruzyně

V rámci České republiky dochází právě na letišti Praha – Ruzyně k největšímu počtu zjištěných případů porušení úmluvy CITES. Jedná se především o zadržení různých živých exemplářů, nejčastěji plazů, dále výrobků z hadí kůže a z želvoviny, taktéž například korálů či živých rostlin a přípravků tradiční čínské medicíny. V důsledku těchto

skutečností je na daném letišti přijato opatření ve smyslu důkladnějších kontrol osob, které cestují z exotických oblastí, jako je například Madagaskar, Indomalajská oblast, Jihoamerická oblast, Jihoafrická oblast apod. V případě podezření, že kontrolovaná osoba neoprávněně převáží jakýkoliv exemplář požívající ochrany CITES, je příslušným orgánem na místě zadržen. Následně je vyrozuměna ČIŽP, jejíž příslušní pracovníci se osobně dostaví a provedou kontrolu z odborného hlediska. Pokud je podezření potvrzeno, dochází k zabavení exemplářů a s dotčenou osobou je vedeno správní řízení či udělena pokuta. Jestliže je však důvodné podezření ze spáchání trestného činu, je na místo dále přivolána Policie České republiky. Při tomto jsou opět stále přítomni pracovníci ČIŽP nejen jako svědci, ale především jako spolupracující odborný orgán. Zabavené exempláře vystupují jako důkazní prostředek pro trestní řízení. V tomto případě je pro policejní orgán velmi usnadňující pomoc právě pracovníků ČIŽP, kteří se o zajištěné exempláře dokáží fundovaně postarat.

Jako příklad lze uvést zadržení českého občana na letišti v Ruzyni po jeho přiletu z Indonésie dne 21.01.2004. Tento muž pašoval v zavazadle plazy chráněné Úmluvou CITES. Muže zadrželi celníci při běžné kontrole a přivolali inspektory ČIŽP. Po otevření zavazadla bylo nalezeno 115 plazů, konkrétně 19 krajt zelených, 55 želv paprscitých, 3 želvy pavoučí, 6 želv *Axis planicauda*, 10 želv *Callagur borneoensis*, 10 varanů smaragdových, 2 varani *Varanus prasinus macraei*, 6 varanů *Varanus prasinus kordensis*, 2 varani *Varanus salvadorii* a 2 varani *Varanus prasinus boehmei*. Zvířata byla zabalena v pytlích a natěsnána do plastových přepravek do kufru. Po ukončení šetření na ruzyňském letišti ČIŽP zvířata převezla do záchranného centra. Vzhledem k počtu zvířat byl případ předán do trestního řízení Policii České republiky.

Nedovolený prodej želv

V roce 2010 ČIŽP vlastním šetřením objevila na internetu inzerát, kde jeho pisatel nabízel k prodeji tři druhy želv, jež požívají ochrany CITES. Jelikož byla prodejní cena nabízených želv sotva třetinová oproti jejich skutečné hodnotě, pojala ČIŽP podezření, že by mohlo docházet k porušování zákona, spočívající zřejmě v neoprávněném prodeji bez potřebných dokumentů. Tuto svoji domněnku si pracovníci ČIŽP potvrdili vzápětí, když reagovali na daný inzerát a dostavili se k prodejci za účelem koupě želvy. Při tomto

setkání, které proběhlo v Krásně Hoře, jim bylo prodáno několik želv, přičemž ani k jedné jim prodejcem nebyly předány potřebné doklady, ač na základě CITES předány být měly.

Následně byl pracovníky ČIŽP kontaktován příslušný policejní orgán. V první fázi proběhlo ústní jednání mezi těmito orgány, kdy byl dohodnut určitý postup a pracovníci ČIŽP seznámeni s potřebnými náležitostmi, které mají být obsahem oficiálního písemného oznámení v této věci. Bylo tak předejito případným nedostatkům, jež by mohly dobu trestního řízení zbytečně prodloužit.

Jakmile byly policejním orgánem nashromážděny potřebné důkazní prostředky, spočívající především ve ztotožnění a vyslechnutí co možná nejvíce osob, které si u uvedeného prodejce taktéž zakoupili želvy bez dokladů, došlo ke kontaktování pracovníků ČIŽP prostřednictvím mobilního telefonu s tím, že by bylo třeba účasti těchto pracovníků na plánované domovní prohlídce. Po vzájemném dohodnutí termínu a získání potřebného souhlasu došlo k realizaci domovní prohlídky. Důvod přítomnosti pracovníků ČIŽP spočíval především v odborné spolupráci. Při samotné domovní prohlídce bylo nalezeno několik desítek želv požívajících ochrany dle CITES, což přímo na místě deklarovali policejnímu orgánu pracovníci ČIŽP. Tímto však samotná spolupráce těchto orgánů nekončila. Předmětné živé želvy byly zajištěny jako důkazní prostředek. Policejní orgán však neměl vědomosti, možnosti ani prostředky, kde tento důkazní prostředek pro jeho budoucí využití bezpečně uložit, a tak se tohoto úkolu řádně ujali pracovníci ČIŽP.

Nakonec byl dotyčný muž obžalován z trestného činu neoprávněného nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami dle ustanovení § 299/1,3b) trestního zákoníku. Celkově tento muž bez povolení a bez příslušných dokladů prodal více než sto kusů želv požívajících ochrany dle CITES s úmyslem získat pro sebe značný prospěch.

Nepovolené kácení stromů v Praze 12

Významný investor odkoupil pozemky v Praze 12, oblast Belárie. V tu dobu byla tato oblast definována v platném územním plánu hl. m. Prahy jako zeleň. Jednalo se o území se vzrostlou zelení vytvářející příznivé klima pro přilehlé obytné území.

V měsíci květnu roku 2007 bylo Zastupitelstvem hl. m. Prahy rozhodnuto o pořízení konceptu nového územního plánu hl. m. Prahy. V tomto konceptu polovina oblasti

Belárie představovala území pro bytovou výstavbu, přičemž zbývající část by zůstala zelení.

Zanedlouho se na místo dostavila jistá společnost, zřejmě na základě rozhodnutí zmíněného významného investora a počala zakoupené pozemky mýtit, a to i přes to, že uvedený koncept nebyl pravomocný, natož pak schválený nový územní plán hl. m. Prahy. Zvuk motorových pil se nesl po okolí a nikdo z kolemjdoucích nepojal žádné podezření na protiprávní jednání. Muži, kteří takto káceli vzrostlé stromy, byli skuteční dřevorubci a tak na nich nebylo nic podezřelého.

Zřejmě ke smůle dřevorubců, resp. významného investora, si tohoto jednání povšiml, v této lokalitě bydlící, pracovník ČIŽP. Ihned se dostavil na místo a snažil se jednání dřevorubců zamezit, avšak ti na jeho výzvy nikterak nereagovali, a to ani po předložení jeho platného průkazu inspektora ČIŽP. Tomuto pracovníkovi nezbyvalo nic jiného, než se telefonicky obrátit na policisty nedalekého místního oddělení Modřany. Ti se na místo neprodleně dostavili a zkontaktovali se s oznamovatelem. Ten jim sdělil, že dřevorubci kácí zřejmě neoprávněně vzrostlé stromy a nereagují na jeho výzvy k předložení případného povolení. Policejní hlídka poté sama vyzvala dřevorubce k prokázání totožnosti a předložení příslušného povolení. Samozřejmě žádné povolení neměli k dispozici a svého jednání museli zanechat.

Celý případ následně ve správním řízení vedla ČIŽP, kdy bylo prokázáno, že vykácení stromů si skutečně sjednal již uvedený významný investor. Výsledkem pro něho bylo dvousttisícová pokuta.

9. Závěr

V průběhu zpracování této práce byly studiem odborné literatury a právních norem získány relevantní podklady, které byly doplněny o velmi cenné poznatky pracovníků z odborné praxe. Takto opatřené informace autor zanalyzoval, roztřídil a uspořádal. Díky tomu je možné se jednak lépe zorientovat v rozsáhlé a komplikované obecné problematice ochrany životního prostředí v České republice a jednak si učinit jistou představu o fungování a spolupráci státních orgánů majících vztah k životnímu prostředí.

Zabezpečení ochrany životního prostředí v rámci České republiky spočívající mimo jiné i ve spolupráci všech příslušných státních orgánů je po linii právních norem a vzájemných dohod zajištěno vcelku dostatečně. Jak je vidět ze statistických údajů posledních let, případy protiprávního jednání se jak na poli trestně právním, tak i správně právním pohybují okolo relativně ustáleného průměru. Na jednu stranu vcelku pozitivní informace, na stranu druhou zřejmě existuje prostor pro snížení těchto počtů využitím celého potenciálu státní správy.

Kvalitní teoretické a zákonem dané opory jsou základem pro další zefektivnění práce. Velikou slabinou, stejně jako u mnoha dalších problematik, je převážně aplikace teorie do reálného života a do povědomí všech dotčených pracovníků. Je nutné, aby všechny formy spolupráce byly jednotlivým pracovníkům dobře známy. Toto lze zajistit formou důkladného školení, přičemž by mělo být prováděno nejen pouhým studiem jeho písemné podoby, ale i formou verbálního seznámení se prostřednictvím opakovaných přednášek ze strany znalých osob.

Na praktických příkladech lze vypožorovat další citelné místo mající v konkrétních situacích vysoký podíl na úspěšném zvládnutí vzniklého problému. Tím je myšlen opět lidský faktor avšak v jiném vztahu. Pokud dotčený pracovník není dosti angažován a nemá skutečný zájem o řádné a co nejvíce efektivní vyřešení protiprávního jednání v souladu s právním řádem České republiky, je vůči němu delikvent vždy ve výhodě. Dle názoru autora lze tento, v naší společnosti, přítomný nešvar odstranit důkladným výběrem při obsazování pracovních a služebních míst a zejména také samotnou motivací ze strany nadřazených subjektů.

Na základě získaných poznatků je zřejmé, že práce může přispět k pochopení celé problematiky. Lze konstatovat, že při porovnání cíle a práce byly vytýčené cíle naplněny a použité metody využity.

Je v zájmu nás všech, abychom se k životnímu prostředí, jakožto prostoru, který nám umožňuje samotné bytí, chovali s určitou pokorou. Není vhodné spoléhat se jen na represivní složky státu, jako je Policie České republiky a další orgány státní správy a územní samosprávy. Jejich zásahy jsou většinou jen reakcí na nějaký negativní podnět a tedy opožděné. Stejně tak není vhodné spoléhat na sílu a moc peněz, kdy největší z hodnot lidstva je právě existence vhodného životního prostředí. Základem tak musí být prevence založená na důkladné osvětě dané problematiky a samotné svědomí lidí nedovolující působit proti životnímu prostředí.

10. Seznam použitých zdrojů

Odborná literatura

- ČERNÝ, Jan, HORZINKOVÁ, Eva, KUČEROVÁ, Helena. *Přestupkové řízení*. 11. vyd. Praha: Linde, 2009. 744 s. ISBN 978-80-7201-765-2.
- DAMOHORSKÝ, Milan. *České právo životního prostředí*. Praha: Právnická fakulta Univerzity Karlovy, 2003. 194 s. ISBN 80-85889-49-8.
- DAMOHORSKÝ, Milan a kol. *Právo životního prostředí*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. 641 s. ISBN 978-80-7179-498-1.
- CHMELÍK, Jan a kol. *Ekologická kriminalita a možnosti jejího řešení*. Praha: Linde, 2005. 216 s. ISBN 80-7201-543-5.
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009. 1216 s. ISBN 978-80-87212-22-6.
- KLOEPFER, Michael. *Umweltrecht*. München : C. H. Beck, 1989. 905 s. ISBN 3-406-33349-4.
- TICHÁ, Tereza a kol. *Slovník pojmů užívaných v právu životního prostředí*. Praha: ABF, 2005. 464 s. ISBN 80-86165-95-7.
- VOKUŠ, Jiří a kol. *Policie České republiky*. 1. vyd. Praha : Policejní prezidium České republiky, 2010. 84 s. ISBN 978-80-254-6098-6.

Právní předpisy

- Česko. Zákon č. 2/1969 ze dne 8. ledna 1969 o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- Česko. Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Česko. Zákon č. 99/2004 Sb., o rybníkářství, výkonu rybářského práva, rybářské strážní, ochraně mořských rybolovných zdrojů a o změně některých zákonů
- Česko. Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů
- Česko. Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů

- Česko. Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů
- Česko. Zákon č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- Česko. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů
- Česko. Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- Česko. Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů
- Česko. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Podzákoné předpisy a odborné koncepce

- Aktualizovaná Koncepce boje s kriminalitou páchanou na životním prostředí v působnosti resortu vnitra. Č.j. OBP-593-34/AK-2006. Praha : Odbor bezpečnostní politiky MV, 2006.
- Závazný pokyn policejního prezidenta č. 30, ze dne 21. dubna 2009, o plnění úkolů v trestním řízení (se souhlasem Policejního prezidia).
- Nařízení Ministerstva vnitra č. 51 ze dne 10. srpna 1998, kterým se zajišťuje plnění úkolů v oblasti ochrany životního prostředí

Dohody orgánů aplikace práva

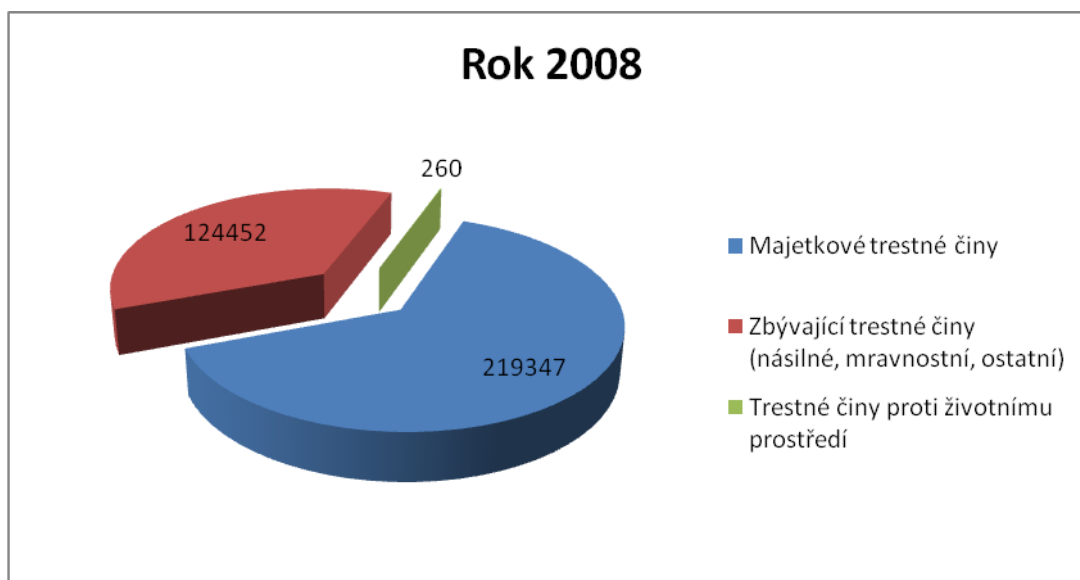
- Rámcová dohoda o spolupráci mezi Policií české republiky a Českou inspekcí životního prostředí (dále jen Rámcová dohoda) ze dne 24. března 2003.
- Prováděcí protokol ze dne 9. července 2008 uzavřený mezi Policií České republiky a Celní správou České republiky.
- Smlouva o činnosti složek celostátní radiační monitorovací sítě v působnosti Policie ČR ze dne 23. srpna 2004

Internetové zdroje

- Český báňský úřad [on line]. 2005 , 15. prosince 2010 [cit. 2010-12-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.cbusbs.cz/>>.
- Státní úřad pro jadernou bezpečnost [on line]. 2011 , 19. března 2011 [cit. 2011-03-19]. Dostupný z WWW: <<http://www.sujb.cz/>>.
- Česká inspekce životního prostředí [on line]. 2009 , 19. března 2011 [cit. 2011-03-19]. Dostupný z WWW: <<http://www.cizp.cz/>>.
- Ministerstvo životního prostředí [on line]. 2008 – 2011 , 18. února 2011 [cit. 2011-02-18]. Dostupný z WWW: <<http://www.mzp.cz/>>.
- Systém ASPI [on line]. 2009 , 20. února 2011 [cit. 2011-02-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.systemaspi.cz/>>.
- Policie České republiky [on line]. 2010 , 30. října 2010 [cit. 2010-10-30]. Dostupný z WWW: <<http://www.policie.cz/>>.
- Státní správa [on line]. 2000 – 2011 , 25. ledna 2011 [cit. 2011-01-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.statnisprava.cz/>>.
- Český statistický úřad [on line]. 2011 , 15. března 2011 [cit. 2011-03-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.czso.cz/>>.

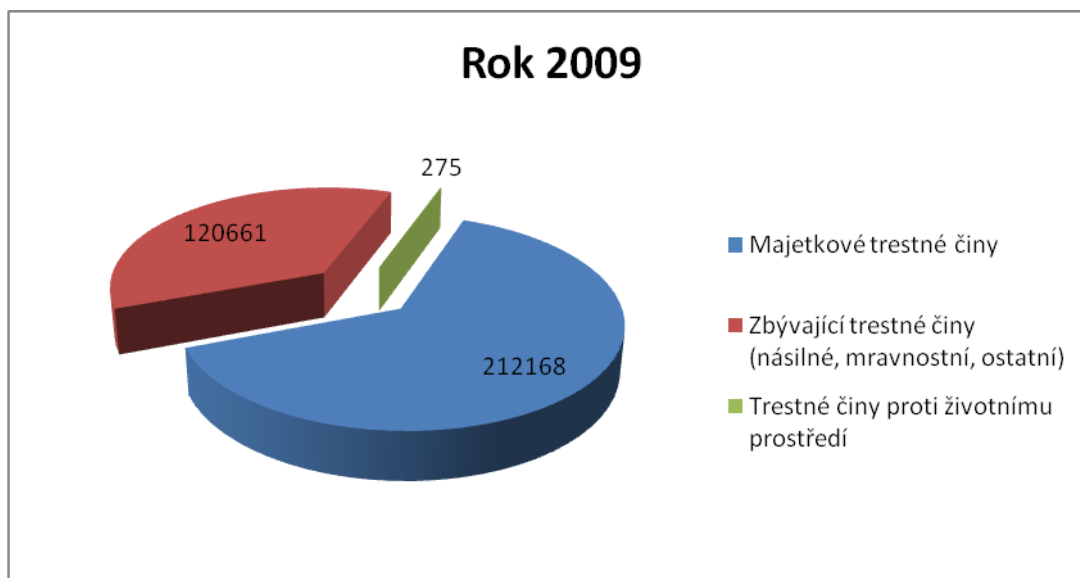
11. Přílohy

Graf č. 1 Přehled oznámených trestných činů v ČR

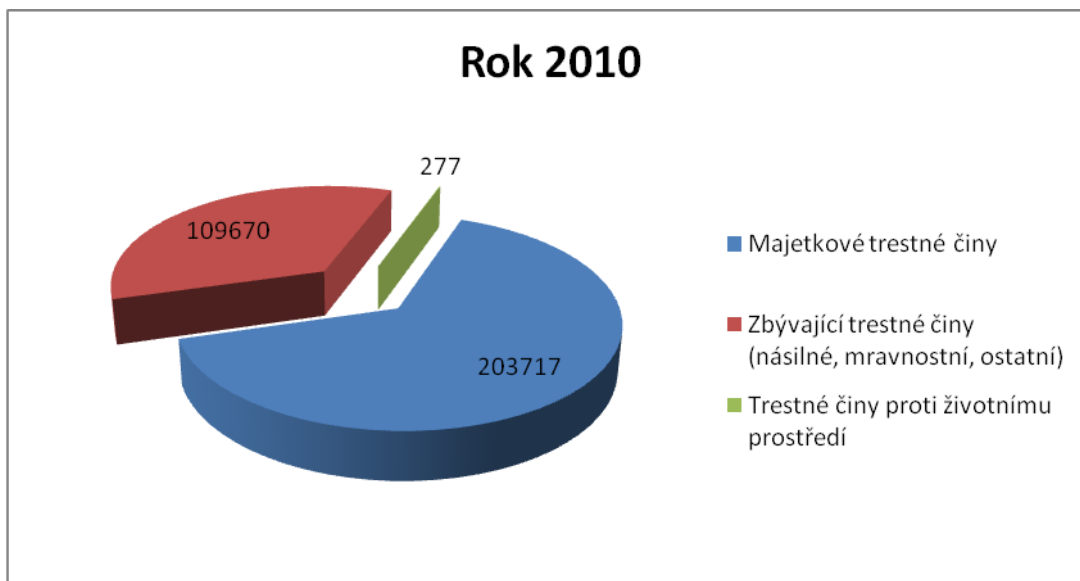
Zdroj: Policie ČR

Graf č. 2 Přehled oznámených trestných činů v ČR

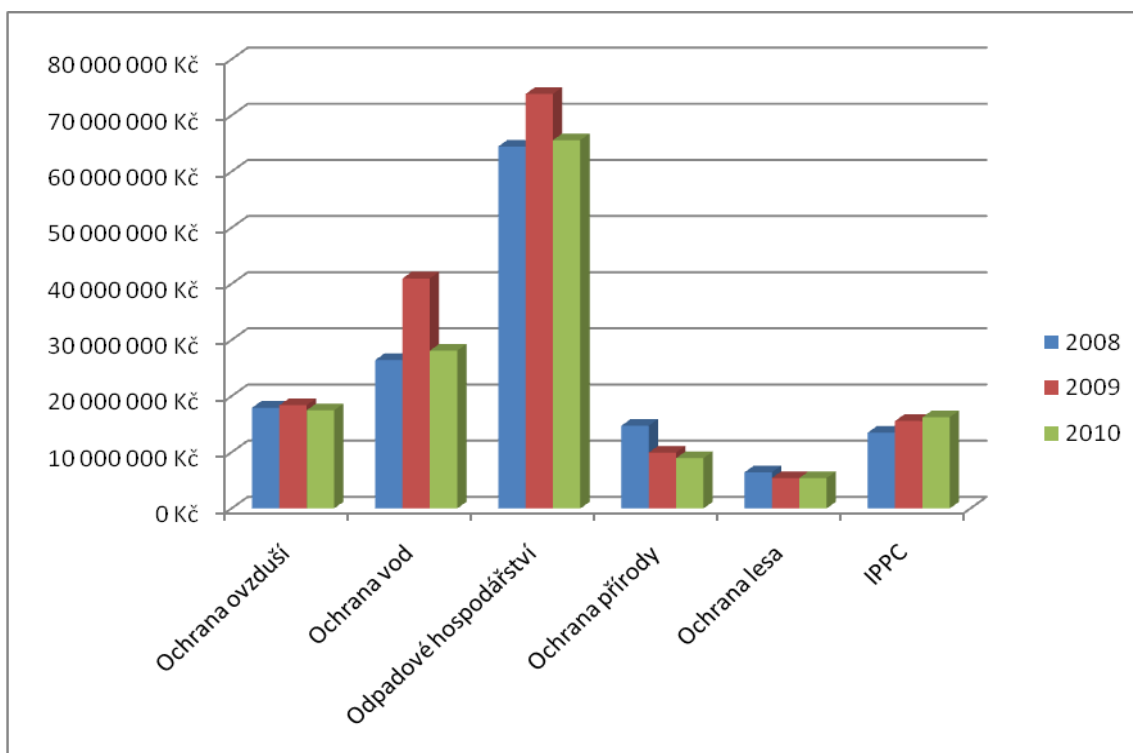
Zdroj: Policie ČR

Graf č. 3 Přehled oznámených trestných činů v ČR

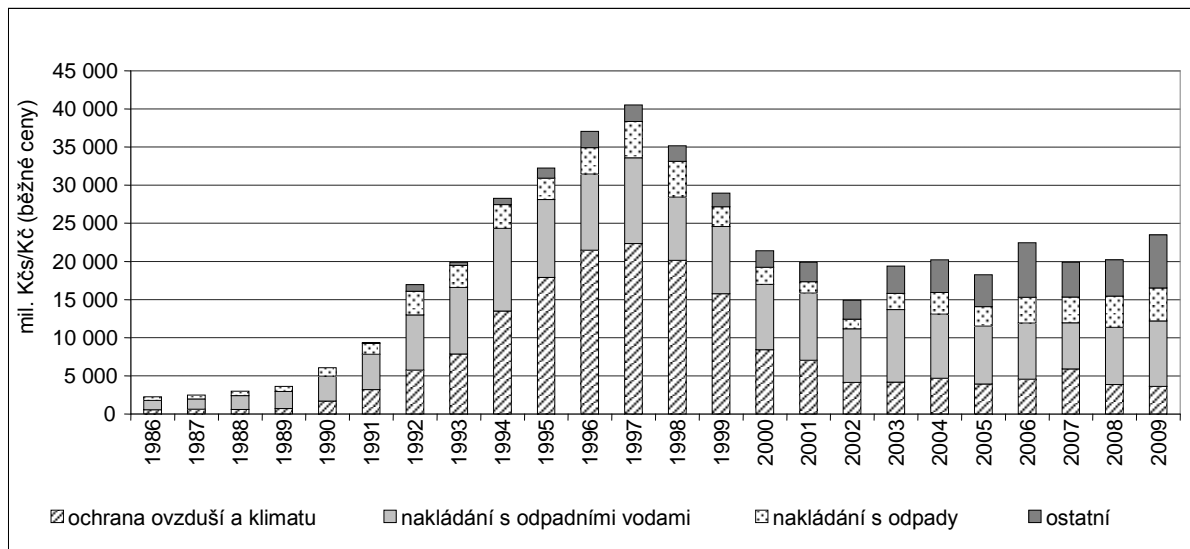
Zdroj: Policie ČR

Graf č. 4 Celková výše pokut udělená ze strany ČIŽP

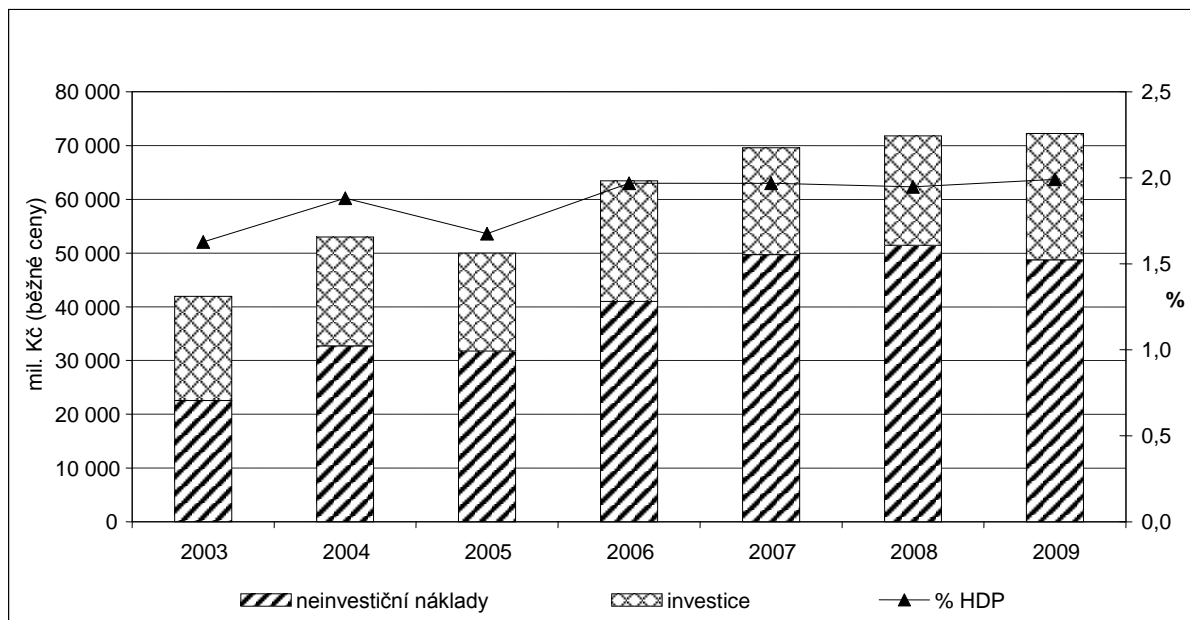
Zdroj: ČIŽP

Graf č. 5 Investice na ochranu životního prostředí

Zdroj: Český statistický úřad

Graf č. 6 Výdaje na ochranu životního prostředí a jejich podíl na HDP

Zdroj: Český statistický úřad